
PROGRAMI OBUKE DRŽAVNIH SLUŽBENIKA I IZGRADNJA KAPACITETA O PRAVIMA NEVEĆINSKIH ZAJEDNICA I NEDISKRIMINACIJE NA KOSOVU

Oktobar, 2018

Zahvalnost

Članovi Koalicije žele da se zahvale sagovornicima iz različitih institucija i organizacija na njihovoj spremnosti da učestvuju i pruže dragocene informacije i podatke koje su korišćeni u izveštaju.

Vodeća NVO za objavljivanje izveštaja

ECMI Kosova (www.ecmikosovo.org)

ECMI Kosovo je vodeća nevladina organizacija koja se bavi manjinskim pitanjima na Kosovu, sa sveobuhvatnim ciljem da razvije inkluzivne, reprezentativne, osetljive zajednice, koje podržavaju stabilno multietničko Kosovo. ECMI Kosovo doprinosi razvoju, jačanju i sprovođenju relevantnih zakona, podržava institucionalizaciju vladinih tela povezanih sa zajednicama, i unapređuje kapacitete aktera civilnog društva i vlade kako bi se međusobno angažovali na konstruktivan i održiv način.

Ul. Majke Tereze Br. 20, Apt. 5,
10000 Priština/Prishtinë, Kosovo,
Tel. +383 (0) 38 224 473

Ul. Kralja Petra 183a
38220 Severna Mitrovica/Mitrovicë North, Kosovo

Jednaka prava za sve koalicija (ERAC)

ERAC okuplja sedam (7) nevladinih organizacija koje rade u oblastima *vladavine prava i osnovnih prava*, radeći zajedno sa još devetnaest (19) lokalnih nevladinih organizacija, sa posebnim osvrtom na uspostavljanje održive mreže nevladinih organizacija, koje su aktivni u zaštiti i unapređenju osnovnih prava ugroženih i/ili marginalizovanih grupa. Poseban fokus projekta su sledeće grupe: *sve manjinske zajednice* na Kosovu, *žene, mladi i LGBT zajednica*. Iako rade na sličnim temama i pitanjima, ove NVO su često podeljene na osnovu određenih ciljnih grupa sa kojima rade ili regiona u kojem su aktivni. Uspostavljanjem strukturne saradnje između odabranih NVO i pružanjem formalnih mogućnosti za kontinuirano učenje, akcija generiše razmenu znanja i iskustava između NVO, jača njihove kapacitete za zagovaranje sa relevantnim centralnim i opštinskim institucijama, i povećava njihovu vidljivost.

Članovi ERAC su sledeće organizacije:

- Evropski centar za pitanja manjina Kosovo – lider koalicije;
- Centar za razvoj društvenih grupa – član Koalicije;
- Centar za ravnopravnost i slobodu za LGBT zajednicu na Kosovu – član koalicije;
- Kosovski centar za rodne studije – član koalicije;
- Inicijativa mladih za ljudska prava – član koalicije;
- Kosovo Glocal – član koalicije;
- Centar za pravnu pomoć i regionalni razvoj – član koalicije.

Odricanje od odgovornosti

Ovaj izveštaj objavljen je u sklopu četvorogodišnjeg projekta "Jednaka prava za sve koalicija" koji finansira EU i kojim rukovodi Kancelarija Evropske unije na Kosovu.

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost koalicije Jednaka prava za sve i kao takav ne može, na bilo koji način, reflektovati stavove Evropske unije.

Autorska prava

© Jednaka prava za sve koalicija (ERAC), jul 2018. Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne sme se reprodukovati, čuvati u sistemu za pronalaženje ili preneti u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim, mehaničkim, fotokopiranjem, snimanjem ili na drugi način, bez prethodnog odobrenja ERAC-a.

**PROGRAMI OBUKE DRŽAVNIH
SLUŽBENIKA I IZGRADNJA
KAPACITETA O PRAVIMA
NEVEĆINSKIH ZAJEDNICA I
NEDISKRIMINACIJE NA KOSOVU**

I. Rezime	9
II. Uvod	10
III. Metodologija	12
IV. Mehanizmi za zaštitu ljudskih prava manjinskih zajednica	13
Centralni nivo Kosova	13
Kosovski institut za javnu administraciju (KIPA).....	13
Kancelarija za dobro upravljanje, ljudska prava, jednake mogućnosti i rodna pitanja.....	14
Kancelarija za pitanja zajednica.....	14
Konsultativni savet za zajednice.....	15
Kancelarija komesara za jezike.....	16
Ministarstvo za zajednice i povratnike.....	17
Komitet za prava i interese zajednica i povratak.....	18
Javna uprava na centralnom nivou.....	18
Lokalni nivo na Kosovu	21
Opštinske kancelarije za zajednice i povratak (MOCR).....	21
Opštinske jedinice za ljudska prava (MHRU).....	22
Opštinski odbor za zajednice.....	22
Nezavisne institucije	22
Institucija ombudsmana Kosova.....	22
Javna administracija na lokalnom nivou.....	23
V. Sprovođenje zakona	28
Sudski savet Kosova (KJC) i Tužilački savet Kosovo (KPC)	28
Pravosuđe	28
Procena kvaliteta obuke u pravosuđu.....	30
Kosovske policijske snage	31
Procena obuke koja se nudi na Policijskoj akademiji.....	33
VI. Zaključci	36
VII. Preporuke	37
VIII. Reference	38
IX. Aneks 1	41

SKRAĆENICE

MONT	Ministarstvo prosvete, nauke i tehnologije
MLGA	Ministarstvo administracije lokalne samouprave
MPA	Ministarstvo za državnu upravu
MLSW	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
MESP	Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
MCYS	Ministarstvo kulture, omladine i sporta
MED	Ministarstvo za ekonomski razvoj
MAFRD	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja
MTI	Ministarstvo trgovine i industrije
MCR	Ministarstvo za zajednice i povratak
MIA	Ministarstvo unutrašnjih poslova
AIS	Agencija za informisanje i društvo
ACA	Agencija za borbu protiv korupcije
AAD	Agencija za razvoj poljoprivrede
KAS	Kosovska statistička agencija
SOK	Zavod za statistiku Kosova
FVA	Agencija za hranu i veterinu
KIPA	Kosovski institut za javnu Administraciju
KJI	Kosovski prvosudni institut
KPC	Tužilački savet Kosova
KPSS	Škola kosovska policijske službe
CCC	Konsultativno veće zajednica
OCA	Kancelarija za pitanja zajednica
OGG	Kancelarija za dobro upravljanje
PIK	Policijski inspektorat Kosova
TAK	Poreska uprava Kosova
RWC	Regionalna kompanija za vodu
PISG	Privremene institucije samouprave
ECMI	Evropski centar za pitanja manjina
ERAC	Koalicija jednaka prava za sve koalicije
GIZ	Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju
CPHRF	Savet za zaštitu ljudskih prava i sloboda
ECHR	Evropska konvencija o ljudskim pravima

ODIHR	Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava
OSCE	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
TES	Trening i obrazovna podrška

I. REZIME

Ovaj izveštaj daje obrise zakonodavnih i institucionalnih mera koje je preduzela Vlada Kosova kako bi rešila pitanja etničke diskriminacije u javnoj službi i pružanje obuke o međuetničkoj jednakosti. Prema izveštaju pod nazivom "Pravna zaštita od diskriminacije u Jugoistočnoj Evropi", koju je 2016. godine izradilo Nemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ), identifikacija, izveštavanje, rukovanje i čak dokazivanje diskriminacije na Kosovu je i dalje veoma na niskom nivou.¹ Delimično povezan sa lokalnom tradicijom i kulturom u vezi sa ljudskim pravima, i kao takva, slabost u prepoznavanju i registraciji diskriminacije na osnovnom nivou, ovaj izveštaj će se baviti nedostacima obuke državnih službenika u oblasti ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije, koja ostaje prikrivena na institucionalnom nivou. Posebno je značajan ovaj izveštaj, s obzirom na tekući strateški plan Vlade o obuci državnih službenika (2016-2020), koji teži postepenom usklađivanju sa standardima EU, ali ne obrađuje i obuku državnih službenika o građanskim i ljudskim pravima i pravima zajednica.²

U svrhu izveštaja, odabran je broj reprezentativnih javnih tela i njihovih povezanih institucija, koje su ispitivane u smislu proklamovanih ciljeva, mera koje su preduzeli za njihovu realizaciju, implementaciji i kvalitetu rezultata obuke. Izbor je napravljen kako bi reflektovao obuku u institucijama čiji članovi često dolaze u kontakt sa javnošću, i/ili kanalu komunikacije između lokalne i nacionalne vlade. U izveštaju je utvrđeno da smanjenje interesa za metodično i široko rasprostranjeno obrazovanje, s obzirom na šire izazove, a u kombinaciji zakonodavne ravnodušnosti i institucionalne podrške, ometa napredak. Štaviše, limitirana dokumentacija o sadržaju obuke koja je do sada pružena državnim službenicima učinila je evaluaciju izazovom u smislu njegovih dugoročnih rezultata.

¹ Centar za SEELS, 2016. Pravna zaštita od diskriminacije u jugoistočnoj Evropi: Regionalna studija, str. 267

² Videti na primer: Ministarstvo javne uprave, Strategija za obuku državnih službenika 2016-2020; Vlada Kosovo, Plan akcije za trogodišnji period 2016-2018 za sprovođenje strategije o obuci državnih službenika 2016-2020.

II. UVOD

U skladu sa članom 22 Ustava Kosova ["Neposredna primenjivost međunarodnih sporazuma i instrumenata"], odredbe koje daje Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, Okvirna konvenciju Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina i Konvencija o eliminacija svih oblika rasne diskriminacije, direktno se primjenjuju na Kosovu, a nacionalna vlada usvojila je zakon o antidiskriminaciji i preduzela niz institucionalnih mera za podršku i promovisanje svesti, obrazovanja i obuke državnih službenika o pitanjima prava nacionalnih manjina.³ Pod direktnom ustavnom zaštitom je takođe bio i Konsultativni savet za zajednice, javno telo koje je pokrenuto kako bi pomoglo komunikaciju i konsultacije između vlade i etničkih manjinskih zajednica o zakonodavstvu i politici.⁴ Njegovo područje i funkciju delovanja detaljnije će biti razmatrani kasnije u izvještaju.

Direktna zakonodavna akcija za zaštitu etničkih manjina preduzeta je 2008. godine, kada je parlament doneo zakon br. 03/L-047 "O zaštiti i promociji prava zajednica i njihovih pripadnika na Kosovu", zakon koji je osmišljen da zaštiti prava različitih zajednica na Kosovu, prepoznajući jednakost njihovih članova u jeziku, obrazovanju, kulturnom nasleđu, identitetu i religiji, između ostalog.⁵ Najnoviji i trenutno aktuelni zakon u skladu sa međunarodnim standardima za zaštitu prava građana na Kosovu, zakon br. 05/L-021 "O zaštiti od diskriminacije", donet je 28. maja 2015.⁶ Njegova oblast obuhvata zaštitu građana, bez obzira na nacionalnost/zajednicu/rasu, pol, rod, religiju, direktnu ili indirektnu diskriminaciju, uznemiravanje i viktimizaciju u svim oblastima života, uključujući pristup zapošljavanju, obuci i uslovima rada.⁷ Još važnije, na Kosovu su sva ministarstva i opštine obavezna po zakonu da formiraju Jedinice za ljudska prava ili odrede zvaničnike koji će izveštavati i koordinisati primenu zakona o nediskriminaciji.⁸ Ipak, kako će se u ovom izveštaju pokazati, većina ovih zakonskih i institucionalizovanih mera postepeno je zanemarena od strane vladinih organizacija povezanih sa njihovim razvojem i implementacijom. Još važnije, čak i ako su zakonodavne mere usvojene radi zaštite prava etničkih manjina, prema izveštaju Komisije EU 2016. godine za Kosovo, učinak institucija u rešavanju pitanja diskriminacije ostao je nizak.⁹ Svi ovi nedostaci u sprovođenju podrivaju duh zakona koje je usvojilo Kosovo i umanjuju svest i obuku civilnih službenika o pitanjima etničkih manjina, u najmanju ruku.

Etnička struktura današnjeg Kosova, prema kombinovanim demografskim informacijama iz popisa 2011. godine i OEBS-ovih opštinskih profila za 2013. godinu, izgleda ovako :

- oko 1.8 miliona stanovnika;
- 87% su etnički Albanci;
- 8% Srbi;
- 5% ostali (Bošnjaci 1.54%, Turci 1.01%, Romi 0.84%, Aškalijske 0.83%, Egipćani 0.61%, Goranci 0.58%, Hrvati procena 0.01%, Crnogorci procena 0.01%)¹⁰.

³ Ustav Kosova, član 22 "Neposredna primenjivost međunarodnih sporazuma i instrumenata", str. 6

⁴ ibid, član 60.3.1, 60.3.2 "Konsultativni savet za zajednice", str. 18

⁵ Skupština Kosovo, 13. marta 2008. godine, Zakon 03 / L-047, "O zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih pripadnika na Kosovu".

⁶ Skupština Kosovo, 28. maj 2015, Zakon 05 / L-021, "Zakon o zaštiti od diskriminacije".

⁷ Centar za SEELS, 2016. Pravna zaštita od diskriminacije u jugoistočnoj Evropi: Regionalna studija, str. 25

⁸ ibid. str. 39

⁹ Evropska komisija. 2016. Radni dokument službenika Komisije: Izveštaj o Kosovu 2016, str. 26

¹⁰ ECMI Kosovo. 2013. Zajednice na Kosovu: Vodič za profesionalce koji rade sa zajednicama na Kosovu, [Englesko izdanje] str. 12-61

Institucija ombudsmana na Kosovu, u oba svoja godišnja izveštaja za 2015. i 2016. godinu, izrazila je eksplicitnu zabrinutost posebno za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana, gde je primećeno da su indirektni diskriminatorski tretman, u pogledu pristupa ovih zajednica socijalnim uslugama, i dalje problem. U kombinaciji sa ekstremnim siromaštvom sa kojim se suočavaju članovi ovih zajednica, indirektna diskriminacija uticala je i na repatrijaciju zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.¹¹ Posebno je u godišnjem izveštaju za 2016. godinu, Institucija ombudsmana izrazila veoma ozbiljnu zabrinutost zbog problema sa kojima se manjinske zajednice suočavaju u celini i, što je još važnije, ukazuju na to da nije bilo predviđenog poboljšanja koje su prijavile kosovske institucije.¹² Slično tome, najnovija godišnja revizija 2017. godine, istakla je da su ove zajednice ostale najugroženije i najmarginalizovane zajednice na Kosovu.¹³ Kao što će postati očigledno u ovom izveštaju, duboki nedostaci na strukturnom nivou, koji su u velikoj meri povezani sa nedostatkom svesti i obuke državnih službenika o pitanjima etničkih manjina, trebalo bi da budu među osnovnim pitanjima iza ove šire institucionalne slabosti u rešavanju indirektno diskriminacije prema etničkim manjinama na Kosovu.

U narednim odeljcima ovaj izveštaj će se odnositi na rad vladinih i nevladinih organizacija, njihove međusobno povezane prakse, kao i vladinog strateškog planiranja za budućnost, i na taj način doći do zaključaka o institucionalnim slabostima koje su do sada opstruisale obuku državne službe osetljive na pitanja etničkih manjina.

¹¹ Institucija ombudspersona. Godišnji izveštaj 2015: broj 15, str. 51

¹² Institucija ombudsmana. Godišnji izveštaj 2016: Br. 16, str. 67

¹³ Institucija ombudsmana. Godišnji izveštaj 2017: Br. 17, str. 78-80

III. METODOLOGIJA

Ovaj izveštaj zasnovan je na pretpostavci slabosti u dokazivanju i rešavanju slučajeva diskriminacije na državnom institucionalnom nivou, a struktura izveštaja zasnovana je na činjenicama koje su uključile i primarni izvorni materijal (intervjue i upitnike sa javnim ustanovama), kao i sekundarni izvorni materijal (pamfleti, godišnji izveštaji institucija, zakonodavstvo itd.). Na ovaj način, praznine u postojećim informacijama pokrивene su uvidom u saznanje koje je prikupljeno od vršilaca dužnosti zvaničnika iz ispitivanih institucija.

Kako bi procenio obim i uticaj obuke u oblasti ljudskih prava, ECMI je distribuirao upitnike svim opštinama i ministarstvima. Istovremeno, posebno ciljani intervjui sa različitim institucijama pružili su informacije o administrativnom aspektu obuke, kao i o izazovima, i budućim planovima. Osim toga, ECMI je obezbedio uvid u nastavne planove i programe Akademije pravde i Policijske akademije za analizu sadržaja, i identifikovao prostor za potencijalno poboljšanje.

Za institucije koje ne obučavaju državne službenike, ali su prilično nadgledajući i savetodavne institucije (poput Institucije ombudsmana i Savetodavnog saveta za zajednice, između ostalih), intervjui su se fokusirali na stručnu procenu ovih institucija o osnovnim pitanjima koja se tiču obuke o ljudskim pravima, njihovih stavova o progresu ili nedostacima, i planova za buduće aktivnosti.

Obrazloženje iza ovog prilagođenog pristupa odražava dva izazova sa kojima se ECMI suočavao tokom rada na ovom istraživanju. S jedne strane, postojeći podaci o diskriminaciji manjina su minimalni, jer kako je potvrđeno sa više strana, većina slučajeva još nije prijavljena i nikada ne dostigne sudski nivo. Kao takvi, nikada nisu integrisani u šire statističke podatke. S druge strane, ovaj problem nepostojećih statističkih resursa pogoršan je ne-centralizovanom prirodom obuke državnih službenika - na primer u slučaju pravosuđa do 2018. godine administrativno osoblje obučavala je KIPA, a sudije i tužioce su obučavani od strane Akademije pravde, stvarajući neusklađenost u obimu i sadržaju ponuđene obuke.

Da bi se pokrio ovaj jaz u statistici i međuinstitucionalnoj saradnji, upitnici su iskorišćeni tako da odražavaju iskustvo učesnika, anketirani su visoki zvaničnici u vezi sa pitanjima koja su identifikovana kroz ECMI-jev rad na istraživanju, kao i odgovore učesnika.

Kao takav, izveštaj je strukturiran u dva odeljka, koji odgovaraju ovima dvema različitim kategorijama institucija i izvora informacija. U prvom poglavlju istražuju se institucije koje upravljaju direktnom obukom budućih državnih službenika, kao i odgovori lokalnih i centralnih institucija, dok je drugi deo posvećen mehanizmima sprovođenja zakona. Na taj način se procenjuju i upoređuju praksa i politika, kako bi se došlo do zaključaka o budućem stanju obuke u oblasti diskriminacije, prava etničkih manjina i ljudskih prava u celini. Izveštaj završava sa odeljkom o preporukama ECMI-ja za buduće aktivnosti.

IV. MEHANIZMI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA MANJINSKIH ZAJEDNICA

Centralni nivo Kosova

Kosovski institut za javnu administraciju (KIPA)

Kosovski institut za javnu administraciju (KIPA) osnovan je kao agencija u okviru Ministarstva javne administracije. Glavna uloga KIPA je organizovanje obuka za državne službenike kako bi se poboljšao kvalitet javnih službi u javnoj upravi i institucijama. KIPA svake godine objavljuje godišnje izveštaje o obukama državnih službenika.¹⁴

U 2015. godini, KIPA je obučila 2.768 državnih službenika kroz 88 modula obuke sa ukupno 303 trening sesija. Obučeni službenici su bili sa centralnog i lokalnog nivoa javne uprave. Na treninzima su prisustvovali viša uprava, stručni i administrativni nivoi sa širokom zastupljenošću, uključujući sva ministarstva, opštine, izvršne i nezavisne agencije. Rodna struktura učesnika obuke sastojala se od 39,70% žena i 60,30% muškaraca, a među njima je i 3,07% manjina koji govore srpski. Od institucija sa centralnog nivoa, obuci KIPA je prisustvovalo 1392 učesnika ili 50,29% od ukupnog broja obučanih tokom godine, dok je sa lokalnog nivoa institucija na obuci KIPA učestvovalo 1376 ili 49,71% od ukupnog broja obučanih tokom godine.¹⁵

Tokom 2016. godine, KIPA je obučila 3.761 državnog službenika kroz 135 modula obuke na ukupno 619 trening sesija. Deo obučene grupe od 100 učesnika bio je iz javnih preduzeća. Obuci su prisustvovali viši, stručni i administrativni službenici sa širokom zastupljenošću, iz ministarstava, izvršnih agencija, nezavisnih agencija, opština, javnih preduzeća, sudija i regionalnih jedinica. Rodna struktura učesnika obuke sastojala se od 40,63% žena i 59,37% muškaraca, od čega je 14,09% manjina iz srpskog govornog područja. Sa centralnog nivoa institucija, KIPA obuci je tokom godine prisustvovalo 2.824 učesnika ili 75,08% od ukupnog broja obučanih, dok je sa lokalnog nivoa učestvovalo 937 ili 24,91% od ukupnog broja obučanih tokom godine.¹⁶

Treninzi vezani za ljudska i manjinska prava bili su deo modula za obuku, međutim nije postojao specifičan modul dizajniran za obuku o ljudskim pravima.

Tokom 2015. godine održana je dvodnevna obuka o pravima, odgovornostima i pritužbama u državnoj službi. Obuka je bila posvećena zaposlenima u kosovskim opštinama, a na njoj je prisustvovalo 40 učesnika, uključujući dva trenera. 2016. održan je trening pod nazivom "Ljudska prava na Kosovu". Obuka je bila posvećena državnim službenicima u opštinama na Kosovu, 16 učesnika je učestvovalo na obuci, uključujući jednog trenera. Štaviše, u okviru modula Civilnih službenika sprovedena je obuka u cilju podrške procesu integracije srpske zajednice u severnom delu kosovskih državnih institucija. Ovim programom obuke obučeno je 318 državnih službenika podeljenih u 11 grupa za obuku, uključujući šest trenera. Učesnici obuke su bili iz četiri severne opštine: Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić. Institucije korisnice: MALS, MONT, MMPS, MAP, ASHI, MSPP, AMM, AKM, ATK-FM, MPBZHR, AZHB, ASHK, ESK, AVUK, MCIS, MTI, MCR, RVCs - MED, MI.¹⁷

¹⁴ Intervju sa Refiqe Sylqevci, Direktor KIPA

¹⁵ KIPA Godišnji izveštaj 2015

¹⁶ KIPA Godišnji izveštaj 2016

¹⁷ KIPA, odgovor na zahtev za pristup javnim dokumentima, januar 2018.

KIPA je 2017. godine počela da radi na modulu "Ljudska prava na Kosovu". Izrađen je priručnik modula. Završetak obuke je u toku. Sledeća aktivnost biće obuka trenera za trenere, sertifikovane od strane Kancelarije za dobro upravljanje kao projekat podrške Evropske komisije. Treneri trebaju biti uključeni u treninge modul "Ljudska prava na Kosovu".¹⁸

Kancelarija za dobro upravljanje, ljudska prava, jednake mogućnosti i rodna pitanja

Kancelarija za dobro upravljanje, ljudska prava, jednake mogućnosti i pitanja rodne ravnopravnosti (Kancelarija za dobro upravljanje / OGG) pokrenuta je 2001. godine kako bi delovala unutar Kancelarije premijera, nadgledala napore vlade u vezi sa ljudskim pravima (savetovanje vladinih ministara i premijera o pitanjima ljudskih prava, izrada i preispitivanje politike, komunikacija sa javnošću itd.).¹⁹ U njemu radi osam (8) državnih službenika, uključujući direktora, koordinatora, pet (5) visokih službenika odgovornih za svoje oblasti nadzora (prava deteta, dobro upravljanje, jednake mogućnosti i invalidnost, jednake mogućnosti i manjine, anti - diskriminacija) i administrativni asistent.²⁰

Prema vršiocu dužnosti direktora, gospodinu Habit Hajrediniju, glavna odgovornost Kancelarije je pružanje obuke za izgradnju kapaciteta državnih službenika.²¹ Obuke su vezane za ljudska prava, sa posebnim fokusom na seminare protiv diskriminacije manjina – npr. - uključuju specijalizovane teme poput invaliditeta unutar manjinskih grupa. Uopšteno gledano, gospodin Hajredini je napomenuo da se treninzi za manjine fokusiraju na zajednice Aškalija, Egipćana i Roma, a OGG sprovodi niz aktivnosti kako na centralnom tako i na lokalnom nivou - seminari i radionice o zdravstvenoj zaštiti, stanovanju i socijalnoj zaštiti - sa državnim službenicima kao korisnicima. OGG je razvila sopstveni program obuke o ljudskim pravima i jednakim mogućnostima, projekat koji je trajao 6 meseci, a zatim predstavljen KIPA-u za implementaciju. Od prošle godine ovaj program je u implementaciji i već je pripremio 19 državnih službenika, sertifikovanih da deluju kao treneri. Obuka je trajala pet (5) dana, a državni službenici koji sada imaju mandat da pruže obuku za ljudska prava, izabrani su iz različitih delova državne službe u koje su se vratili nakon akreditacije. Sličan program obuke protiv homofobije i rasizma već je zaključen pod pokroviteljstvom OGG-a.

Izgleda da je odlučujuća akcija bila institucija mehanizma koji će se baviti izgradnjom kapaciteta u svakom ministarstvu. Prema ovoj novoj inicijativi OGG-a, svaka opština će imati osoblje koje radi na nediskriminaciji na lokalnom nivou, a 2017. godine OGG je započeo proces obuke državnih službenika ove administrativne strukture. Ovaj državni službenik će proslediti sva potrebna znanja drugim civilnim službenicima u opštini, a to uključuje i nediskriminaciju manjinskih zajednica.

Kancelarija za pitanja zajednica

Kancelarija za pitanja zajednica (OCA) je savetodavno telo u okviru Kancelarije premijera, zaduženo za olakšavanje komunikacije, prenosa pitanja koja su direktno povezana sa zajednicama na Kosovu i premijera. OCA je osnovana 2008. godine, i njene odgovornosti uključuju koordinaciju politike i konsultacije sa zajednicama, dok kao ured u okviru kancelarije premijera mogu takođe savetovati i doprineti vladinoj politici po pitanju zajednica, pratiti sprovođenje vladinih akcija o manjinskim zajednicama, kao i primenu zakona i politika koje utiču na zajednice.²² Kancelarija se

¹⁸ Intervju sa Refiqe Sylqevci, Direktor KIPA, januar 2018.

¹⁹ Kosovo. Uredba br. 16/2013 o organizacionoj strukturi Kancelarije premijera [05.04.2013], član 40 "Kancelarija za dobro upravljanje", str. 64-67

²⁰ ibid. str. 68

²¹ Intervju predstavnika ECMI-a i ERAC-a održanog u sredu 04. aprila 2018. godine u kancelariji gospodina Hajredinija.

²² Visoka, G., Beha, A. Konsultativna tela manjina na Kosovu: potraga za efikasnom emancipacijom ili nedostižno učešće? Časopis o etnopolitici i manjinskim pitanjima u Evropi, vol. 10, broj 1 (2011), str. 16

sastoji od šest (6) državnih službenika, koji uključuju dva (2) viša službenika za politiku, jedan (1) viši službenik za javnu komunikaciju, dva (2) viša službenika za koordinaciju i pružanje grantova i jednog (1) administrativnog službenika.²³

Kao što se vidi iz njihovih godišnjih biltena i izdanja, OCA pokreće širok spektar raznovrsnih aktivnosti, koji se protežu od inicijativa za stanovanje, kulturnih programa, organizaciju konferencija i obuke.²⁴ Prema podacima dostupnima na internetu, nema dokaza o specifičnoj obuci vezanima za etničke manjine / zajednice ili ljudska prava za osoblje OCA.

Konsultativni savet za zajednice

Ustanovljen pod direktnom ustavnom zaštitom 2008. godine, Konsultativni savet za zajednice (CCC) teži da obezbedi direktan kanal komunikacije između kosovskih manjinskih zajednica i vlade, radi konsultacija o zakonodavstvu i politici u ranoj fazi.²⁵ Savet čine predstavnici svih zajednica na Kosovu i brojni predstavnici kosovske vlade koji se bave pitanjima manjina i, iako su formirani kako bi povećali učešće građana u donošenju odluka, važno je napomenuti da nemaju pravo veta na zakonodavstvo ili politiku.²⁶

Do 2012. godine, Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE) izvestila je o brojnim značajnim nedostacima u implementaciji koji su sprečavali namenjenu funkciju Saveta. Na administrativnom nivou, vlada je zanemarivala objavljivanje godišnjih strategija, ili izveštavanja Skupštini.²⁷ I dok su neke obrazovne mere sprovedene, a klauzule o nediskriminaciji su uključene u zakonodavstvo o zapošljavanju, OSCE je otkrio, da nisu pokrenuti nikakvi konkretni programi ili inicijative za rešavanje pitanja diskriminacije prilikom zapošljavanja za ugrožene zajednice.²⁸ Slično tome, za pripadnike zajednica nije sprovedena nikakva posebna zdravstvena zaštita, a generalno OSCE je prijavio ograničeni napredak u stvarnoj primeni Zakona o zajednicama.²⁹

Do sledeće godine (2013), postalo je očigledno više strukturalnih problema. Nakon intervencije Evropskog centra za pitanja manjina na Kosovu (ECMI), koji je organizovao dvodnevnu radionicu sa članovima Saveta, glavna pitanja koja su identifikovana u vezi sa nesposobnošću Saveta za sprovođenje programa, bili su nedostatak jasnoće u podeli odgovornosti unutar Saveta i, što je još važnije, ozbiljnog, nedovoljnog finansiranja. Prema informativnom biltenu koji je ECMI izdao u to vreme, zbog teškog nedovoljnog finansiranja, Savet nije bio u mogućnosti da razvije projekte vezane za njegovu konstitutivnu povelju, a postojeća sredstva bila su dovoljna da pokriju tekuće troškove redovnih sastanaka Saveta i radne grupe.³⁰ Za 2015-2016., OSCE se bavio pitanjem Saveta sa detaljnim izveštajem o njegovom učinku i uticaju. Među ostalim nalazima, OSCE je utvrdio da je svest o Savetu i njegovoj funkciji na opštinskom nivou veoma niska, dve trećine ispitanika nije svesno postojanja Saveta i njegove uloge.³¹

²³ N.N. [Kancelarija premijera / Kancelarija za pitanja zajednica], <http://vww.krieministri-ks.net/?page=2,134> [pristupljeno: 21. marta 2018]

²⁴ Pogledajte, na primer, biltena i izdanja između 2010 i 2013, dostupne na: <http://vww.zck-ks.net/?page=2,120> [pristupljeno: 22. marta 2018]

²⁵ Ustav Kosova, član 60.3.1, 60.3.2 "Konsultativni savet za zajednice", str. 18

²⁶ Visoka, G., Beha, A. Konsultativna tela manjina na Kosovu: potraga za efikasnom emancipacijom ili nedostižno učešće? Časopis o etnopolitici i manjinskim pitanjima u Evropi, vol. 10, broj 1 (2011), str. 15

²⁷ OSCE Mission in Kosovo. 2012. Implementation Measures for Legislation Impacting Human Rights, p. 17

²⁸ *ibid.* p. 18

²⁹ *ibid.* str. 18-19

³⁰ ECMI informativni bilten. 2013. Nedostatak adekvatne raspodele budžeta ozbiljno otežava rad Konsultativnog saveta za zajednice. Dostupno na: <https://us6.campaign-archive.com/?u=0e3bc8a45806bf65531105c4b&id=dad1ff692e&e=26afd14725>

³¹ OSCE. Učinak i uticaj konsultativnog saveta za zajednice, 2015-2016, str. 9

Sa nedostatkom prepoznatljivosti delimično povezanim sa kontinuiranim nedostatkom fondova i njegovim implikacijama na informisanje javnosti, izveštaj je takođe zaključio da, zbog niske stope odgovora od strane institucija koje su primile preporuke Saveta, postoji i prostor za poboljšanje u međuinstitucionalnoj saradnji.

Najzad, ali ne i najmanje važno, iako je OSCE pohvalio napore CCC da dostigne svoj cilj u pogledu revizije zakona, mali broj podnetih komentara ograničili su ukupni uticaj Saveta.³² U decembru 2017. godine, predsednik Kosova Hašim Tači je ponudio svoju verbalnu podršku za postepeno povećanje budžeta Saveta, priznajući značaj ustanove za dobrobit zajednica, u susret desetogodišnjice 2018. godine.³³ Institucija je naročito važna za povezivanje centralne vlade sa građanima, evidenciji institucionalnih slabosti u podršci njegovom razvoju i uticaju, naglašavanju problema između zakonodavstva i implementacije prava kosovskih zajednica u celini. Kao što će se videti tokom čitavog izveštaja, slični problemi u primeni otežavaju napredak u obuci državnih službenika o pravima etničkih manjina, što je možda povezano i sa činjenicom da institucije kao što je Savet, do sada, nije adekvatno predstavljao manjinske zajednice na nacionalnom nivou.

U intervjuu koji je obavljen sa gospodinom Gazmendom Salijevićem, vršiocem dužnosti predsednika Saveta i takođe aktuelnim članom tima ECMI Kosovo, podeljen je zanimljiv skup uvida u vezi sa obukom i obrazovanjem o pitanjima manjinskih prava.³⁴ Zbog ograničenih sredstava, CCC trenutno organizuje treninge samo za svoje članove, priznaje g. Salijević, i da čak nisu razmišljali o obuci državnih službenika u okviru svog statutarnog mandata, ali da oni mogu proširiti svoje obuke za civilno društvo ukoliko se ukinu budžetska ograničenja. Trenutne obuke uključuju zakon o ljudskim pravima, izgradnju kapaciteta i kampanje informisanja javnosti o manjinskim pravima, kao i organizovanje debata, predavanja i radionica za civilno društvo. Ipak, uloga CCC ostaje prvenstveno da deluje kao kanal komunikacije između građana i vlade. Kao takvi, primaju prigovore o kršenju manjinskih prava, podnose preporuke i glasovne zahteve.

Glavni problem koji je gospodin Salijević identifikovao u svom radu do danas je nizak kvalitet obuke državnih službenika u celini, specifična slabost da se priznaju stalna osnovna pitanja etničke diskriminacije i slaba odbrana principa ljudskog prava na Kosovu. U mnogim slučajevima, državni službenici su izrazili svoje nevericu u potrebu za odbranom manjinskih prava tvrdeći da manjine imaju "više nego dovoljno prava kako jeste", kaže on. Za njega jedino zajednički naponi mogu doprineti postepenom poboljšanju: CCC može nastaviti svoj osnovni projekat informisanja civilnog društva o svojim pravima i primeniti pritisak na vladu o dugotrajnim problemima, obuci državnih službenika, vladinoj odgovornosti i institucionalnom nadzoru, i na taj način osigurati dugoročne rezultate.

Kancelarija komesara za jezike

Kancelarija komesara za jezike funkcioniše u okviru kabineta premijera. Od 2012. godine, kada je osnovana ova kancelarija, njena glavna misija je bila praćenje implementacije zakona o jezicima od strane institucija Kosova. Među glavnim nadležnostima ove kancelarije su: praćenje poštovanja zakona od strane bilo koje institucije pod njenom jurisdikcijom; Sprovođenje istrage, bilo na svoju inicijativu ili na osnovu žalbi pravnog ili fizičkog lica u vezi sa propustom bilo koje institucije u svojoj nadležnosti da poštuje zakon ili bilo koji drugi pravni akt u vezi sa statusom ili upotrebom

³² ibid. 17-18

³³ Kancelarija predsednika - Konsultativni savet za zajednice, Saopštenje za štampu, 21. decembar 2017. "Predsednik Tači je razgovarao sa Konsultativnim savetom za zajednice o zaštiti prava zajednica", dostupno na: <http://www.ccc-rks.net/index.php/en/news/item/549-press-release-december-21-2017>

³⁴ Intervju sa g-din. Salijevićem obavljen 19 aprila 2018.

službenih jezika ili drugih zajednica čiji jezik nije službeni jezik na Kosovu; Takođe pruža, kada je potrebno, savete, pomoć javnosti ili institucijama nadležnim za prava i obaveze koje imaju za korišćenje Zakona o jeziku. U okviru OLC uspostavljena su dva mehanizma podrške.³⁵ Odbor za jezičke politike, koji deluje kao forum za jezičke politike i mreža za jezičke politike, osigurava da institucije imenuju službenike za vezu ili se usredsređuju na one sa kojima će Kancelarija komesara za jezike sarađivati na boljoj implementaciji jezičkih politika.³⁶

ECMI Kosovo je elektronskim putem poslao upitnik službenicima ove kancelarije kako bi saznali više o treninzima koje je ova kancelarija organizovala, održala ili razvila sa nevećinskim zajednicama u vezi sa Zakonom o jezicima, a takođe obavio intervju sa Komesarom za jezik, g. Slavišom Mladenovićem. Prema prikupljenim podacima, ova kancelarija je održala obuke vezane za prava manjinskih zajednica na Kosovu, a koje su uključene u program za jezička prava - Zakon o upotrebi jezika. Prema podacima datim u upitniku, OLC je u dva navrata obučio državne službenike o jezičkim pravima i Zakonu o upotrebi jezika.

Što se tiče metodologije koja se koristi na ovim treninzima, OLC je nadgledao "Vodič za državne službenike o primeni jezičkih prava". Plan je sastavljen u tesnoj saradnji sa Kosovskim institutom za javnu administraciju (KIPA) i uz podršku misije OSCE-a na Kosovu. Ovaj dokument ima za cilj podizanje svesti među državnim službenicima o pitanju upotrebe službenih jezika u različitim oblastima javne administracije putem modula obuke koje pruža KIPA. Problemi i izazovi sa kojima se suočavaju javna uprava i državni službenici naglašeni su u vezi sa primenom Zakona o upotrebi službenih jezika. Kao rezultat toga, ovaj dokument je publikovan kako bi državni službenici bili obučeni za svoje obaveze u primeni Zakona, a koji će doprineti poboljšanju usluga građanima, kao i poštovanju ljudskih prava (uključujući i jezik). Tokom intervjuja, gospodin Mladenović je objasnio da je Kancelarija obradila deset (10) modula u okviru programa obuke KIPA (Kosovski institut za javnu upravu). Rad sa KIPA na uvođenju sub modula obuke za jezike započeo je 2016. godine i trajao je dve (2) godine. Prema rečima gospodina Mladenovića, jezičke obuke bi trebalo da imaju poseban modul kako bi bili efikasnije i zato želi da u budućnosti KIPA tretira temu jezika kao samostalnu temu na svakoj KIPA obuci.

OLC je organizovao dve (2) obuke u saradnji sa OSCE-om za članove Mreže jezičkih politika. Za ove treninge, trenere je pripremio spoljni ekspert iz Kanade kroz dvodnevnu radionicu koja je održana u Budvi, a koju je takođe organizovao i OSCE. Pored toga, OLC je održao nekoliko drugih treninga/kurseva u saradnji sa ECMI Kosovo.

Ministarstvo za zajednice i povratnike

Ministarstvo za zajednice i povratak (MCR) ima za cilj zaštitu prava manjinskih grupa i povratnika, uključujući i pravo na povratak, kako je definisano članovima 3 i 4 Ustava Kosova. Njegov mandat pokriva širok spektar aktivnosti, uključujući:

- Stvaranje povoljnih uslova za održiv povratak kroz promovisanje poverenja, dijaloga i pomirenja među zajednicama kroz različite strategije i programe; i
- Osigurati da politike na centralnom i lokalnom nivou sadrže odredbe za zaštitu prava zajednica, ljudskih prava i povratnika, uključujući slobodno kretanje, upotreba jezika manjina, slobodu izražavanja, ravnopravno zastupanje, pristup sudovima, stambena prava i lokalne usluge.

³⁵ <http://www.komisioneri-ks.org/?page=1,33>

³⁶ <http://www.komisioneri-ks.org/?page=1,61>

Nažalost, nismo dobili odgovor na naš upitnik od strane MCR-a, niti smo mogli da organizujemo sastanak sa njima. Međutim, u nekim odgovorima na upitnike iz opština, dobili smo informacije da je MCR organizovao radionice o povratnicima sa opštinskim kancelarijama za zajednice i povratak.

Komitet za prava i interese zajednica i povratak

Komitet za prava i interese zajednica i povratka je stalni odbor Skupštine Kosova koji deluje kao zaštita interesa zajednice u zakonodavnom procesu. Sastoji se od članova Skupštine koji imaju rezervisana mesta ili garantovana za srpsku zajednicu, druge nevećinske zajednice i većinsku zajednicu. On razmatra zakonodavstvo i daje preporuke zasnovane na pravima i interesima zajednica, i može predložiti zakone koje bi se bavili pitanjima zajednica.

Kontaktirali smo putem e-pošte gospođu Natašu Pricu, predsedavajućeg komiteta, uputili joj upitnik o programima obuke na Kosovu koji su održani za službenike manjinskih zajednica na centralnom nivou. Pored toga, tražili smo sastanak sa njom kako bismo dobili više informacija o treninzima koji su, ili će biti održani za službenike u javnim institucijama, a u vezi sa ljudskim pravima. Ona je odgovorila, predlažući da se sastanemo sa gospođom Besa Pajaziti, višim zvaničnikom za obuku u Skupštini Kosova. Sastali smo se sa gospođom Pajaziti koja je izjavila da na kraju svake godine sve direkcije šalju spisak potrebnih obuka za državne službenike, ali da ni jedna od njih nije vezana za temu ljudskih prava. U nastavku, ona je navela da od 2013. godine nije bilo obuke o ljudskim pravima. Na postavljeno pitanje, da li misli da bi se ovi treninzi trebali držati posebno za pripadnike manjinskih zajednica, ona je odgovorila da ima 10 službenika iz manjinskih zajednica, ali da niko od njih nije tražio obuku u vezi sa ljudskim pravima.

Javna uprava na centralnom nivou

U zahtevu ERAC-a za pristup javnim dokumentima, dobili smo samo nekoliko odgovora. Ciljane institucije bile su svako ministarstvo vlade Kosova. Zahtev je poslat u obliku upitnika (vidi Aneks 1). Pogledajte tabelu 1 za detaljne informacije o treninzima koje organizuju resorna ministarstva.

Tabela 1. Odgovori odgovornih službenika u ministarstvima

ZAHTEV ZA INSTITUCIJU	DATUM ZAHTEVA	DATUM ODGOVORA	PRIMLJENI ODGOVOR
Ministarstvo kosovskih bezbednosnih snaga	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo infrastrukture	7/10/2018	7/20/2018	Odgovorna za organizovanje treninga je KIPA.
Ministarstvo finansija	7/10/2018	7/20/2018	Službenik za manjine i prava dece u Ministarstvu finansija izjavila je da nikada nije bila deo ovih treninga, ali bi rado želela da bude, i da ukoliko organizujemo ovakve treninge da je pozovemo. Neki od funkcionalnih odeljenja Ministarstva finansija, kao što su Budžet, Porez na imovinu, Centralno javno privatno partnerstvo itd., organizovali su stručne obuke uz učešće manjinske zajednice! Službenik jedne manjinske zajednice koja radi, tretira se u okviru stručnosti i obučenosti, kao i drugi zvaničnici.
Ministarstvo zdravlja	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo kulture, omladine i sporta	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo za evropske integracije	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA

Ministarstvo pravde	7/10/2018	7/18/2018	<p>Što se tiče Vašeg zahteva, obavestavamo vas da Odeljenje za kadrove, u koordinaciji sa Kosovskim institutom za javnu administraciju (KIPA), upravlja dodeljenim zadacima državnih službenika Ministarstva pravde na obukama koje organizuje KIPA, u zavisnosti od profesionalnog područja za koji se obuka vrši.</p> <p>U slučajevima organizovanja obuke za državne službenike iz nevećinske zajednice, dužni smo da blagovremeno obavestimo KIPA kako bismo im obezbedili prevod.</p> <p>Obuke su organizovane radi unapređenja profesionalnih kapaciteta državnih službenika, a koje se odnose na opis njihovih radnih zadataka.</p>
Ministarstvo inovacija i preduzetništva		----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo rada i socijalnog staranja	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo unutrašnjih poslova	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo spoljnih poslova	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo ekonomskog razvoja	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja		----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo za dijasporu i strateška ulaganja	7/10/2018	7/19/2018	Nisu održali i nisu pružali obuke u oblasti nevećinskih zajednica.
Ministarstvo za zajednice i povratak	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA

Ministarstvo administracije lokalne uprave	7/10/2018	7/20/2018	Organizovao treninge u saradnji sa OSCE-om u opštini sa pripadnicima romske zajednice o temama trgovine ljudima, prošnjacima, ozbiljnom dečijem radu i podizanju svesti o obrazovanju. Treninge su finansirali Odeljenje za ljudska prava u MLGA i OSCE. Učesnici programa obuke bili su građani romske zajednice i opštinski zvaničnici, uključujući Kancelariju za zajednice i povratak. Treneri su obučavani u pripremnim programima od strane spoljnih stručnjaka i rada MLGA.
Ministarstvo za državnu upravu	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA
Ministarstvo za regionalni razvoj	7/10/2018	7/11/2018	Kao novo ministarstvo još uvek se bave radom na unutrašnjim poslovima u okviru ministarstva, oni nisu organizovali obuke za nevećinske zajednice.
Ministarstvo trgovine i industrije	7/10/2018	----	BEZ ODGOVORA

Lokalni nivo na Kosovu

Opštinske kancelarije za zajednice i povratak (MOCR)

Sve opštine na Kosovu moraju da imaju Kancelariju za zajednice i povratak. Ove kancelarije imaju prioritet da promovišu i štite prava nevećinskih zajednica, obezbeđuju da svi imaju jednak pristup javnim uslugama, kao i da stvore uslove za integraciju povratnika, sa posebnim osvrtom na povratnike i repatrirane osobe koje pripadaju nevećinskim zajednicama.³⁷ ERAC je organizovao sastanke sa predstavnicima MOCR-a u 14 opština u kojima ERAC deluje sa svojim paralegalima. Prema informacijama koje smo dobili sa ovih sastanaka, MOCR ne organizuje obuke za druga odeljenja ili kancelarije u opštinama u vezi sa pravima manjinskih zajednica ili povratnika.

³⁷ <http://www.ecmikosovo.org/en/Municipal-Level-Institutions>

Opštinske jedinice za ljudska prava (MHRU)

Kao i MOCR iznad, sve opštine su po zakonu obavezne da imaju Opštinsku jedinicu za ljudska prava (MHRU). MHRU pre svega nadgleda ljudska prava, a usredsređuje se i na prava zajednica i upotrebu službenih jezika zagaranovanih ustavom i relevantnim zakonima. MHRU je takođe odgovoran za rešavanje zahteva stanovnika relevantne opštine u vezi s ljudskim pravima.³⁸

Opštinski odbor za zajednice

Komitet za zajednice (CC) je jedan od tri obavezna odbora koja svaka opština mora imenovati prema Zakonu o lokalnoj samoupravi i odgovarajućem Administrativnom uputstvu (MLGA) br. 03/2014. CC je napravljen kao mehanizam za zaštitu od diskriminacije i zaštitu zajednica kako bi se osiguralo da svaka lokalna zajednica, bez obzira na veličinu, jezik, veroispovest, etničko poreklo ili bilo koju drugu karakteristiku svojih članova, dobija ravnopravan tretman od strane opštinskih organa.³⁹

Komitet je odgovoran za promovisanje i afirmisanje prava zajednica, i nadležan je da ispita svako kršenje u vezi s tim, daje preporuke Skupštini opštine, daje osvtr na sve opštinske politike, prakse i aktivnosti kako bi se osiguralo da se prava i interesi zajednica poštuju u potpunosti. Brani i razvija njihov etnički, kulturni, verski i jezički identitet, kao i sigurnost i adekvatnu zaštitu prava zajednica. Vršiti druge odgovornosti osim ako je Statut opštine drugačije uređen.⁴⁰ CC ne organizuje obuku, jer funkcioniše uglavnom kao nadzorno telo za promociju i zaštitu prava manjinskih zajednica.

Nezavisne institucije

Institucija ombudsmana Kosova

Ombudsman ima ovlašćenja da istražuje žalbe primljene od bilo kog fizičkog ili pravnog lica u vezi sa tvrdnjama o kršenju ljudskih prava predviđenih Ustavom, zakonima i drugim aktima, kao i međunarodnim pravom i konvencijama.

Institucija ombudsmana predstavlja:

Pravni mehanizam zaštite, praćenja i promocije ljudskih prava i osnovnih sloboda fizičkih i pravnih lica od nezakonitih i nepravilnih postupaka ili neuspeha državnih organa, institucija i lica ili drugih organa. OIK deluje kao nacionalni mehanizam sprečavanja mučenja i drugih okrutnih, nečovečnih i ponižavajućih postupaka i kažnjavanja u svim mestima u kojima se nalaze lica lišena slobode, uključujući policijsko zadržavanje, pretpretresne objekte za pritvor, boravak u zdravstvenim ustanovama, carinski pritvor, imigracioni pritvor. OIK radi i sa svim ostalim ustanovama u kojima se mogu pojaviti sumnje o kršenju ljudskih prava i osnovnih sloboda. OIK predstavlja i mehanizam ravnopravnosti za promociju, praćenje i podršku jednakog tretmana bez diskriminacije na bazi zaštite Zakona o rodnoj ravnopravnosti i Zakona o zaštiti od diskriminacije.

Na sastanku sa gospođom Meritom Sila, direktorom Odeljenja za zaštitu i diskriminaciju, razgovarali smo o obukama koje je organizovala Institucija ombudsmana Kosova, sa posebnim osvrtom na nevećinske zajednice. Prema rečima g.đe Merite, OIK organizuje brojne i česte treninge za svoje osoblje, s obzirom na to da je vrlo važno da se osoblje ove institucije ažurira sa poznavanjem iz različitih oblasti. Treninzi za osoblje ove institucije finansira sam OIK, ali i iz pomoć raznih donacija koje dobija. Osim kadrovskih treninga, OIK je obučio osoblje i sertifikovao ih kao trenere kako

³⁸ ibid.

³⁹ <https://www.osce.org/sq/mission-in-kosovo/305531?download=true>

⁴⁰ http://prishtinaonline.com/uploads/komiteti_per_komun..pdf

bi obučavali druge institucije ili bilo koga kome je to potrebno. Sama gospođa Merita obučena je za pitanja LGBT, pravosuđe, policiju, razne društvene centre, članove pravnih savetovaštva, itd.⁴¹ Podaci o treninzima koji se specifično odnose na manjinske zajednice detaljno se mogu pronaći u godišnjem izveštaju.⁴² Štaviše, gospođa Merita ističe da su obuke za državne službenike regulisane Zakonom o državnoj službi, koji obavezuje investiranje u izgradnju kapaciteta osoblja u javnim institucijama. Ona takođe tvrdi da je KIPA neefikasna da obezbedi adekvatne treninge u vezi sa ljudskim pravima, i neka budu samo za manjinska prava.

Javna administracija na lokalnom nivou

U zahtevu ERAC-a za pristup javnim dokumentima iz institucija na lokalnom nivou, dobili smo dovoljan broj odgovora. Ciljane institucije bile su svaka opština na Kosovu. Zahtev je poslat u obliku upitnika (vidi Aneks 1). Pogledajte tabelu 2 za detaljne informacije o obukama koje organizuju opštine.

Tabela 2. Odgovori odgovornih službenika iz opština.

ZAHTEV ZA INSTITUCIJU (OPŠTINA)	DATUM ZAHTEVA	DATUM ODGOVORA	PRIMLJENI ODGOVOR
Dečane/Dečan	10/07/2018 20/07/2018	20/07/2018	Opština nema program obuke u zajednici, zato što su obuke organizovane na centralnom nivou, na zvaničnoj obuci učestvujemo na osnovu obaveštenja sa centralnog nivoa zasnovanog na osnovu tema obuke. Obično dobijamo najave obuke iz KIPA, a u nekim slučajevima imamo i objave iz USAID-a. Naša opština izrađuje plan obuke, koji dolazi iz centralnog obaveštenja MAP-a, a kao svaka opština pravimo zahtev za određena područja praćenje treninga sa različitim temama. Što se tiče organizacije treninga za nevećinske zajednice, mi nemamo plan obuke jer MAP ili neka međunarodna organizacija ne omogućava takav poseban plan obuke za ove zajednice.
Dragaš/Dragash	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Glogovac/Drenas	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Uroševac/Ferizaj	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Kosovo Polje/ Fushë Kosovë	10/07/2018 27/08/2018 12/09/2018	-	BEZ ODGOVORA

⁴¹ Intervju sa Institucijom ombudsmana Kosova, G.đa Merita Sylja, jul 2018.

⁴² <https://oik-rks.org/en/2018/03/30/annual-report-2017/>

Đakovica/Gjakova	10/07/2018	18/07/2018	Kancelarija za zajednice i povratak organizuje treninge i "dan" podizanje svesti o manjinskim zajednicama za državne službenike i širu javnost. Kampanja ima poseban fokus na škole i nastavno osoblje za jednako tretiranje sve dece uprkos njihovoj etničkoj pripadnosti. Osim ovoga, postoje treninzi o manjinskim zajednicama koje organizuju ministarstva za državne službenike.
Gnjilane/Gjilan	10/07/2018	23/07/2018	Treninge su organizovali Ministarstvo za zajednice i povratak, Ministarstvo lokalne samouprave i međunarodne organizacije. Teme su bile: pregled ustava i relevantnih zakona za manjinske zajednice, a pored toga su razmatrani različiti propisi i administrativna uputstva u obliku koji treba sprovesti. Obično su državni službenici iz Kancelarije za zajednice i povratak učestvovali u obukama vezanim za manjinske zajednice. Ovo je regulisano njihovim mandatom funkcionisanja.
Gračanica/ Graçanicë	13/07/2018 02/08/2018 12/09/2018	13/09/2018	Državni službenici su učestvovali u obukama vezanim za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana. Teme treninga su promocija i zaštita prava ovih grupa. Pored toga, obuka je imala za cilj da obezbedi potrebne alate za realizaciju rada sa fokusom na manjinske zajednice.
Elez Han/Hani i Elezit	10/07/2018 23/07/2018	23/07/2018	Odgovarajući na vaš zahtev u vezi sa programima obuke za nevećinske zajednice na Kosovu za državne službenike u lokalnim vlastima, obaveštavam vas da u opštini Elez Hana nemamo zajednice, imamo albansku 99,9% etničku pripadnost i stoga nismo organizovali treninge ove prirode.
Istok/Istog	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Junik	13/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Kaçanik/Kaçanik	13/07/2018	-	BEZ ODGOVORA

Kamenica/ Kamenicë	10/07/2018	24/07/2018	U našoj opštini nije bilo usavršavanja osoblja o ljudskim pravima, posebno za nevećinske zajednice, stoga je takva obuka potrebna.
Klina/Klinë	10/07/2018 23/07/2018	23/07/2018	U 2018. godine obavještavamo vas da smo na osnovu podataka koje imamo iz Kancelarije za zajednice i povratak organizovali treninge nemačke organizacije "Gizi", a u martu 2018. USAID je održao trening o izgradnji kapaciteta u osnovnom obrazovanju. U maju 2018. održan je "Trening za razvoj socijalnih usluga", takođe iz USAID-a, a u junu 2018. održan je trening "Projektni menadžment". Mislim da su takve obuke neophodne i vrlo efikasne u službi manjinskih zajednica. Nemamo podatke za kalendarsku 2017 godinu, jer sam na poziciji direktora Opštinske uprave od januara 2018. godine.
Klokot/Klllokot	13/07/2018 16/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Leposavić	13/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Lipjan/Lipjan	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Mališevo/ Malishevë	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Mamuša/ Mamushë	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Severna Mitrovica/ Mitrovica Veriore	13/07/2018 30/08/2018 12/09/2018	-	BEZ ODGOVORA
Mitrovica/Mitrovicë	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Novo Brdo/ Novobërdë	13/07/2018 06/09/2018	06/09/2018	Bilo je nekoliko obuka, međutim nije uvek bilo direktno povezano sa manjinskim ili ljudskim pravima. Obuke su organizovale institucije na centralnom nivou, često u saradnji sa međunarodnim organizacijama na Kosovu. Neke od ovih treninga su se odnosile na jezička prava, propisa za povratnike, obuku o tome kako se baviti međuetničkim sukobima.
Obilić/Obiliq	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA

Parteš-Pasjane/ Partesh-Pasjan	13/07/2018	28/07/2018	Vladine institucije na Kosovu nisu organizovale treninge. Jednu obuku je organizovala Institucija ombudsmana Kosova. Obuka se bavila Zakonom o zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih članova na Kosovu.
Peć/Pejë	10/07/2018	18/07/2018	Opštinska kancelarija za zajednice i povratak učestvovala je na različitim treninzima organizovanim za državne službenike ili samo za zvaničnike MOCR-a (za povratak ili repatrijaciju), nije bio ni jednog treninga na temu ljudskih prava, naročito za nevećinske zajednice.
Podujevo/Podujevë	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Priština/Prishtinë	10/07/2018 23/07/2018 12/09/2018	12/09/2018	Treninzi su organizovani od strane IKAP. Obuke vezane za manjinske zajednice i njihova prava, deo su većeg programa obuke o pravnim i institucionalnim okvirima Kosova. Obuke nisu redovno organizovane, često se organizuju na osnovu novog zakona ili administrativnog uputstva koji se odnosi na rad državnih službenika.
Prizren	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Orahovac/Rahovec	10/07/2018 13/07/2018 02/08/2018	-	BEZ ODGOVORA
Ranilug /Ranillug	13/07/2018	02/08/2018	Opština Ranilug nije održala obuku u vezi sa ovom temom, ali smo spremni da saradujemo uz vašu pomoći i budemo deo istog treninga.
Shtërpçë/Štrpce	13/07/2018	-	BEZ ODGOVORA

Štimlje/Shtime	10/07/2018	24/07/2018	U opštini Štimlje nije bilo programa obuke organizovanog za manjinske zajednice od strane bilo koje organizacije. S vremena na vreme imamo kampanje, ali ne i programe koji su realizovani u tu svrhu. Opštinska kancelarija za zajednice i povratak u opštini Štimlje održala je sastanke sa građanima zajednica Roma i Aškalijska i obavestila ih o svojim pravima u određenim oblastima, ali su to sastanci koji su doprineli pružanju usluga Centru za socijalni rad (CSL), Glavnom centru za porodičnu medicinu (MCFM), administraciji itd., ali i za izradu Akcionog plana za uključivanje romskih i aškalijskih zajednica u opštini Štimlje.
Srbica/Skenderaj	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Suva Reka/ Suharekë	10/07/2018 23/07/2018	26/07/2018	Predstavnici Opštinske kancelarije za zajednice i povratak učestvovali su na treningu koji je organizovala Kancelarija za dobro upravljanje i ljudska prava. Tema treninga bila je pravo pristupa javnim dokumentima, pravo na učešće i informacije na službenim jezicima Kosova.
Viti/Vitina	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Vučitrn/Vushtrri	10/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Zubin Potok	13/07/2018	-	BEZ ODGOVORA
Zvečan/Zveçan	13/07/2018	-	BEZ ODGOVORA

V. SPROVOĐENJE ZAKONA

Sudski savet Kosova (KJC) i Tužilački savet Kosovo (KPC)

Obe institucije, KJC⁴³ i KPC⁴⁴ deluju kao nezavisne institucije i osiguravaju nezavisnost, pravičnost, nepristrasnost i profesionalizam sudskih i tužilačkih sistema na Kosovu. U intervjuu sa gospođom Ganimete Juniku⁴⁵ iz KJC, rečeno je da niti KJC ni KPC nemaju treninge koje organizuju samostalno, iako imaju blisku saradnju sa Akademijom pravde, koja je odgovorna za obuku sudija i tužilaca. Zajedno rade na programima obuke kako bi bili što je moguće sveobuhvatniji, dok su u potpunosti u skladu sa ustavom i sveobuhvatnim pravnim okvirom Kosova, kao i sa međunarodnim ugovorima i konvencijama o ljudskim pravima koji se primjenjuju na Kosovu. Prema rečima g-đe Ganimete, KJC i KPC imaju sertifikovane trenere koji institucije, posebno Akademija pravde, pozivaju na sprovođenje treninga koji se odnose na ovu oblast, često organizovanu uz pomoć ili donacije međunarodnih organizacija na Kosovu.

Pravosuđe

1.1.1 Kosovski pravosudni institut, trenutno Akademija pravde

Kosovski pravosudni institut (KJI) započeo je svoje aktivnosti kao nezavisno telo formirano od strane OSCE u avgustu 1999, kao 'Odeljenje za obuku sudija', i formalno je započeo sa radom u februaru 2000 kao KJI.⁴⁶ Skupština Kosova je 2006. godine usvojila zakon "O osnivanju Kosovskog pravosudnog instituta" i definisala odgovornosti KJI-a da koordiniše sa Kosovskim sudskim i tužilačkim većem (KJPC) i njegovim naknadnim pravnim subjektima, potrebe obuke sudija, tužilaca i kandidate za ove pozicije, kao i druge pozicije zadužene za podršku unutar kosovskog pravosudnog sistema.⁴⁷ Od najranijih dana u programu obuke KJI-a kroz seminare, simpozijume, trening sesije i radionice, polaznici su obrađivali pitanja standarda ljudskih prava, obuku o specifičnim pravnim pitanjima i odnosima između pravosuđa i policije.⁴⁸

Što se tiče njihovog 'Programa kontinuiranog obučavanja', šema koja pruža profesionalnu razvojnu obuku sudijama i tužiocima, pet (5) od ukupno 115 kurseva bilo je usmereno na "rodnu ravnopravnost i nediskriminaciju". Najveći broj obuka bio je 38 iz "krivičnog područja (materijalno i proceduralno)", a najmanji broj obuka, samo jedna (1) o "održivom rukovođenju".⁴⁹ Ukupno je ove obuke pohađalo 1.555 polaznika, 1.527 su Albanci, 17 je pripadalo (neprecizirano) manjinama, a njih 11 su međunarodni predstavnici.⁵⁰ U pogledu obuke o ljudskim pravima, KJI je za 2015. godinu ponudio šest (6) obuka, o Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i osnovnim slobodama koja se fokusirala na zaštitu podataka, novinarskim izvorima informacija, o standardima Evropskog suda za ljudska prava na zaštiti uzbunjivača, pravo na pravično suđenje a u vezi sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i propisima o pristupu javnim dokumentima.⁵¹ U skladu sa strateškim ciljem instituta za postepeno usklađivanje sa EU i međunarodnim standardima, šest

⁴³ <http://www.gjyqesori-rks.org/en/>

⁴⁴ <http://www.kpk-rks.org/en/>

⁴⁵ Intervju sa g-đom. Ganimete Juniku, Viši službenik, Pravnog odeljenja, KJC, avgust 2018.

⁴⁶ OSCE misija na Kosovu. maj 2002. Kosovski pravosudni institut, str. 1

⁴⁷ Skupština Kosova. 23. februar 2006. Zakon br. 02 / L-25, "O uspostavljanju Kosovskog pravosudnog instituta", član 1. stav 1.7, 1.8.

⁴⁸ OSCE misija na Kosovu. maj 2002. Kosovski pravosudni institut, str. 1,2

⁴⁹ ibid. str. 26

⁵⁰ ibid. str. 27

⁵¹ ibid. str. 34

(6) specijalizovanih treninga posvećeno je rodnoj ravnopravnosti i nediskriminaciji, sa glavnim fokusom na promociju različitosti, tolerancije i jednakosti, kao i šire razumevanje kako se stvaraju predrasude i kako one funkcionišu.⁵² Iako nije eksplicitno navedeno, fraziranje izveštaja ukazuje na to da je glavni akcenat gore pomenutih aktivnosti fokusiran na rodna pitanja i LGBT pitanja.

Za razliku od ovog krovnog prihvatanja ljudskih prava, Nemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ), organizacija koja saraduje sa Vladom Kosova na obuci državnih službenika, u svom izveštaju 2016. pod naslovom "Pravna zaštita od diskriminacije u jugoistočnoj Evropi", uzima u obzir diskriminaciju na regionalnom, slučaj po slučaj, institucionalnom nivou.⁵³ U svom izveštaju za Kosovo, GIZ je primetio da u sudstvu, osim činjenice da ne postoji sistematizovana struktura za širenje dobre prakse protiv diskriminacije kako bi se pomoglo svesti među sudijama, od slučaja do slučaja, formalističko i tradicionalno čitanje Zakona protiv diskriminacije u mnogome ometa napredak na nivou zemlje.⁵⁴ Možda najvažnija opservacija iz ovog izveštaja jeste da GIZ neprekidno navodi sveukupnu slabost u identifikovanju, izveštavanju i postupanju sa diskriminacijom na Kosovu, što je činjenica da, osim što ima uticaja na zvanične statističke podatke koji beleže diskriminaciju u zemlji, trebalo bi da bude delimično povezano sa relativno malom i neobaveznom obukom o pravima etničkih manjina u programima obuke KJI-a.

Akademija pravde od 24. februara 2017. godine nasleđuje rad KJI, nakon što je Skupština Kosova usvojila zakon br. 05 / L-95, zadržavajući iste usluge obuke i strateški plan sa svojim prethodnikom.⁵⁵ U programu Akademije za kontinuiranu obuku iz 2017. godine, ljudska prava su uključena kao obuka za model implementacije Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR). Polaznici su upoznati sa strukturom i tumačenjem Evropske konvencije i njenog odnosa prema Ustavu Kosova, članom 6 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i njegovom primenom, i članom 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, u tri (3) jednodnevne sesije.⁵⁶ Posebna jednodnevna sesija posvećena je "Zaštiti i promociji raznolikosti, tolerancije i ravnopravnosti u kontekstu zakonodavstva o nediskriminaciji", seminar koji se fokusirao na raznolikost u društvu, nediskriminaciju i uznemiravanje, te na društvene i sudske predrasude. Trening je uključivao i tumačenje postojećih zakona, kao i aktivnosti i vežbe u cilju podizanja svesti o ovim pitanjima.⁵⁷ Kao što je očigledno, obuka o ljudskim pravima za 2017. se uglavnom fokusirala na opšti pravni okvir koji je diktirao ECHR i njegova specifična korespondencija sa Ustavom i zakonodavstvom Kosova, dok je specijalizovana obuka o svakodnevnoj diskriminaciji dobila minimalnu pažnju. Ono što treba ponovo primetiti je to da, pošto učešće na ovim treninzima nije obavezno i ne postoji mehanizam za praćenje koji će omogućiti implementaciju, određivanje postignutih rezultata nije moguće.

S druge strane, čini se da je ekvivalentna obuka za program trenera fokusirana na nastavne tehnike i obrazovne metodologije, a njegov pristup sadržaju postaje evidentan u narednom odeljku.⁵⁸ Administrativno osoblje je bilo obučeno samo tehničkim aspektima svoje profesije, sesijama na temu "Upravljanje protokom predmeta" (jedan dan), "Spoljna i unutrašnja komunikacija" (jedan dan) i "Pravno pisanje i obrazloženje" (jedan dan), između ostalog.⁵⁹ Jedina relevantna obuka o nediskriminaciji bila je jednodnevna sesija posvećena obuci o "Etici i profesionalnom ponašanju".⁶⁰

⁵² ibid. str. 35

⁵³ Centar za SEELS, 2016. Pravna zaštita od diskriminacije u jugoistočnoj Evropi: Regionalna studija, str. 17

⁵⁴ ibid. str. 260, 263-264

⁵⁵ Dekret Predsednika Kosova, 3. februara 2017. Zakon br. 05 / L-95. 'O Akademiji'. Proglašeno dekretom br. DL-008-2017.

⁵⁶ Akademija pravde Kosova. Program obuke 2017, str. 91-93

⁵⁷ ibid. str. 94

⁵⁸ Akademija pravde Kosova. Program obuke trenera, str. 129-131

⁵⁹ Akademija pravde. Obuka za administrativno upravljanje i administrativni kadar sudova i tužilaštava, str. 120-128

⁶⁰ ibid. str. 127

Fokusiran na Etički kodeks za osoblje, koji uključuje nediskriminaciju prema rasi/poreklu/polu/rodu kao principu dobrog ponašanja (član 7), specifični sadržaj seminara će takođe biti razmatran u sledećem odeljku ovog izveštaja.⁶¹ Za tekući godišnji ciklus obuke 2018-2019, 'Program za inicijalnu obuku 2018/2019' predviđa za novoimenovane tužioce obuku od 10 treninga (30 sati za obuku) na temu zakonodavstva o ljudskim pravima prema ECHR-u, što predstavlja jasno poboljšanje u odnosu na 2016. 'Praktičnu obuku inicijalnog programa edukacije', koja nije sadržala sličan kurs.⁶²

Generalno, mapom puta za period od 2016. do 2019. godine, Vlada Kosova se obavezala da nastavi sa ispunjavanjem usaglašenosti sa EU po pitanjima ljudskih prava, ali posebna obuka o pravima etničkih manjina na lokalnom nivou ne čini se kao deo dnevnog reda. Sledeći odeljak će analizirati informacije prikupljene od trenera i učesnika u programima ljudskih prava koje vodi Akademija pravde, da bi se razumelo kako se manjinska građanska prava i ravnopravnost uključuju u obuku.

Procena kvaliteta obuke u pravosuđu

Osnovna pitanja vezana za obuku o ljudskim pravima i antidiskriminaciji u pravosuđu postala su očigledna tokom razgovora sa Koordinatorom programa na Akademiji pravde, gđin. Besimom Morinom.⁶³ Iako je gospodin Morina potvrdio da se obuka o principima ljudskih prava za civilne službenike zaista nudi, tri značajne prepreke u implementaciji čine da spreče nesmetanu desiminaciju obuke. Prvo, obuke su urađene u skladu sa ECHR-om i, kao takve, uglavnom se fokusiraju na teoriju, zakonodavstvo i neke studije slučaja, kao i na odnos lokalnih zakona prema međunarodnom pravu i konvencijama. Iako postoje specifična poglavlja o manjinama, naglasio je gospodin Morina, priroda sesija je često hendikep.

Sesije su strukturisane tako da pruže prostor sudijima i tužiocima da diskutuju o svojim svakodnevnim slučajevima, dobiju povratne informacije i pravno mišljenje od kolega. Generalno, tužioci i sudije žele da imaju obuke vezane za pravna pitanja sa kojima se suočavaju u radu na različitim slučajevima i ako imaju problem, da razumeju problem i analiziraju to, dolazeći na obuku kako bi razgovarali o ovim slučajevima. Kao što je objašnjeno do sada, kako se manjinska prava diskriminacije često ne prijavljuju i retko dođu do pravosuđa, pitanja diskriminacije obično i ne dođu do treninga na Akademiji. Problem će se dodatno pogoršati, jer su 2018. godine seminari o ljudskim pravima uključeni u "dobrovoljne" obuke Akademije, dok će obavezna obuka na kojoj sudije i tužioci učestvuju uključiti samo seminare o etici.

Generalni fokus akademije je obuka za sudije i tužioce, ali nakon zamene KJI od strane Akademije pravde, zakon je obavezao akademiju da organizuje obuke i za administrativno osoblje. Ovi treninzi uglavnom se fokusiraju na izgradnju kapaciteta, planirani su nakon konsultacija sa sudijama, a obično ih podržava EU. Međunarodne institucije i nevladine organizacije takođe daju preporuke za nove obuke, ali gospodin Morina je ustanovio da su mnogo puta takvi zahtevi van fokusa u pogledu potreba na terenu. Na primer, kada je u prethodnoj godini Akademija pravde organizirala seminar o novim zakonima o stečaju, iako je to bilo potrebno, a prethodne povratne informacije učesnika pokazale su želju za njegovom organizacijom, na treningu toga dana nije bilo prisutnih. Naravno, neobavezna priroda obuka se pokazala od presudnog značaja i u ovom slučaju, i bilo bi veoma preporučljivo da seminari o ljudskim pravima i antidiskriminaciji postanu obavezni za administrativno osoblje, kao i za sudije i tužioce.

⁶¹ Tužilački savet Kosova. Kodeks profesionalne etike za pomoćno osoblje, član 7 "Nediskriminacija", str. 4

⁶² Akademija pravde. Program Inicijalne obuke za novoizabrane tužioce, str. 26-27; Kosovski institut za pravosuđe i GIZ GmbH. Priručnik za praktičnu obuku Programa inicijalne edukacije (ITP).

⁶³ Intervju sa gospodinom Morinom održan je 6. juna 2018. godine u njegovoj kancelariji u Akademiji pravde.

Na kraju, ali ne i najmanje važno, slično kao sa Policijskom akademijom, dubok nedostatak međuinstitucionalne saradnje otežava istraživanje slučajeva diskriminacije, korak koji bi mogao da pomogne u postavljanju pitanja među sudijama i tužilaštvima, kao i administrativnom osoblju. Prisustvo na seminarima nije povezano sa napredovanjem ili drugim profesionalnim nagradama, i kao takav podsticaj za prisustvo državnih službenika je i dalje nizak. Sve u svemu, izgleda da postoje dobre namere, ali nejasna definicija ljudskih prava, fokus seminara uglavnom na pravnim aspektima, nedostatak prijavljenih slučajeva, neobavezna priroda obuka i nedostatak profesionalnih podsticaja za pohađanje, čine da napori Akademije pravde budu neefikasni.

Kosovske policijske snage

PIK, KIPA, i KPSS

Pod mandatom UN-a od 1999. godine, Organizaciji za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE) dodeljen je deo obuke Kosovske policijske službe u partnerstvu sa Vladom, sa posebnim fokusom na demokratizaciju policijskih snaga i njihovu obuku o ljudskim pravima, između ostalog.⁶⁴ Istovremeno, Vlada Kosova je 2011. godine pokrenula Kosovsku akademiju za javnu bezbednost (Zakon br. 04 / L-053), koja pruža obuku policajcima u saradnji sa OSCE-om.⁶⁵ Kao što će se detaljnije videti u izveštaju, iako OSCE ostaje glavni nosilac edukacije o svesti o etničkim manjinama u policiji, organizacija je sada preusmerila svoj fokus na rodnu inkluzivnost i LGBT pitanja, ostavljajući obuku nacionalnih manjina gotovo nominalno prisutnom. S druge strane, njihova Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), vodi edukativne konferencije i radionice na istočnom Balkanu, pri čemu je učešće Kosova u relevantnim programima policijske obuke uočljivo minimalno.⁶⁶

Između 1999. i 2005. godine, OSCE-ova škola Kosovske policijske službe (KPSS), prijavila je oko 7.000 diplomiranih studenata, kojima su ponuđena predavanja sa snažnim demokratskim principima ljudskih prava uključenim u nastavni plan i program, Program sertifikovanja trenera i niz programa policijskog rada u zajednici u osam multietničkih opština, ističući da borba protiv kriminala predstavlja težnju društva u celini.⁶⁷ Kursevi su se odvijali na engleskom, albanskom i srpskom jeziku, a etnička pripadnost učenika sastojala se od 84% kosovskih Albanaca, 10% kosovskih Srba i 6% ostalih (kosovski Romi, Turci, Goranci, Bošnjaci i Muslimani)⁶⁸. Sledeće godine (2006), a u koordinaciji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova PISG-a, inagurisan je Policijski inspektorat Kosova (PIK), kako bi policija bila odgovorna da održi i štiti jednaka prava građana.⁶⁹

Nakon jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova u 2008. godini, Odsek za sprovođenje zakona u OSCE-u se suočio sa značajnim padom multietničkog sastava policijskih snaga, kada su pripadnici Srba u redovima Kosovske policijske službe napustili svoje dužnosti, činjenica koja je tada ipredstavljala izazov održivosti multietničkih policijskih snaga.⁷⁰ Sličan problem je nastao kada je, prenošenjem budžetske odgovornosti sa OECD-a na konsolidovani budžet Kosova, pad

⁶⁴ OSCE Misija na Kosovu. mart 2005. Policijsko obrazovanje i razvoj, Informativni list, str. 1

⁶⁵ Službeni glasnik Kosovo, br. 26, 25 november 2011. Zakon Br. 04/L-053. 'O Kosovskoj akademiji za javnu sigurnost'. Proglašen uredbom Br. DL.-045-2011.

⁶⁶ ODIHR godišnji izveštaj, 2017. Objavljen od strane OSCE-ove Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava. Varšava: OSCE/ODIHR 2018

⁶⁷ OSCE Misija na Kosovu. mart 2005. Policijsko obrazovanje i razvoj, Informativni list, str. 1-3

⁶⁸ ibid. str. 3

⁶⁹ OSCE Sekretarijat, 'OSCE Misija i kosovske vlasti inaugurišu policijski inspektorat', 28/06/2006. Dostupno na: <https://www.osce.org/kosovo/47478> Accessed: 14/03/2018

⁷⁰ OSCE, 2008. Implementacija programa vezanih za policiju: naučene lekcije u jugoistočnoj Evropi. SPMU Publishing Series Vol. 7, str. 47, 52

naknade zaposlenih sa 800 EUR pao 150 EUR rezultirao velikim padom broja međunarodnih stručnjaka za obuku.⁷¹ Kao što je očigledno, OSCE je doprineo stvaranju niza institucionalnih struktura koje svesno monitorišu i promovišu različitu etničku zastupljenost i stranu ekspertizu unutar policije, kao i spoljne strukture kako bi policiju bila odgovorna, ipak politički razvoj na terenu često je ometao njihov spor ali stalni napredak.

U 2014. godini, Skender Hiseni tadašnji vršilac dužnosti ministra unutrašnjih poslova, u svom uvodu za Godišnji pregled policijskog inspektorata priznao je, da je zloupotreba moći i zanemarivanje ljudskih prava u delu policije i dalje problem, i obećao da će raditi na usklađivanju PIK-a na lokalnom nivou kako bi se ojačala odgovornost policije, transparentnost i demokratsko ponašanje.⁷² Prema istom izveštaju za 2014. godinu, od ukupno 96 radnika PIK-a koji su prošli obuku, trojica su prošla obuku o pitanjima ljudskih prava na Kosovu, koju je održala KIPA (Kosovski institut za javnu upravu). Ovo označava jasan napredak u odnosu na godišnji pregled za 2013. godinu, kada nije ponuđena obuka iz oblasti ljudskih prava.⁷³ Nasuprot tome, u 2015. i 2016. godini, iako je Inspektorat očigledno ojačao saradnju sa Institucijom ombudsmana i Saveta za zaštitu ljudskih prava i sloboda (CPHRF), u odgovarajućoj godišnjoj reviziji nije navedena posebna obuka.⁷⁴ Iako je organizacija pokazala jasnu posvećenost poštovanju ljudskih prava i uspostavila veze sa međunarodnim organizacijama i Institucijom ombudsmana, prema postojećim informacijama o obuci pruženoj u Policijskom inspektoratu Kosova, ograničena praktična obuka i dalje je zanemarljiva u poređenju sa navedenim potrebama i aspiracijama. Ono što bi trebalo napomenuti i ovde je da nijedan od ovih izveštaja ne upućuje na prava 'etničkih manjina', već se upotrebljava širi pojam 'ljudska prava'.

Što se tiče šireg strateškog plana za obuku državnih službenika, kako je izričito naznačeno u strateškoj mapi puta za period 2016-2020, Ministarstvo za javnu upravu je promenilo svoj opšti cilj kako bi se poklopio sa budućim aspiracijama Kosova za pristupanje Evropskoj uniji, i kao takva njihova obuka će biti usmerena na efikasnost, profesionalizam, centralizaciju, modernizaciju i opšte znanje o strukturama i procedurama Evropske unije.⁷⁵ Kao takva, ljudska i etnička prava na lokalnom nivou nisu obuhvaćena kao poseban cilj obuke. KIPA će ostati odgovorna za sprovođenje skoro svih obuka za državne službenike, bilo kao odgovorna institucija ili kao sekundarna podrška instituciji.⁷⁶ Ipak, u njihovoj preporuci na rad KIPA tokom perioda 2011-2013. godine, ministarstvo je primetilo

“[...] Ne postoji standardna praksa saradnje između KIPA i ministarstava. Dok su neka ministarstva spomenula neku vrstu saradnje, druga nisu ni spomenula bilo kakvu saradnju. U glavnom, treninzi nisu bili obavezni i nisu imali uticaja na rad državnih službenika. Učesnici na obukama KIPA obično su dobili samo sertifikat o pohađanju. Na opštinskom nivou, nema nikakvih dokaza o prisutnosti na obukama u prethodnim godinama.”⁷⁷

⁷¹ ibid. str. 32

⁷² Ministarstvo unutrašnjih poslova. Policijski inspektorat Kosova godišnji izveštaj 2014, str. 5

⁷³ Ministarstvo unutrašnjih poslova. Policijski inspektorat Kosova godišnji izveštaj 2013, str. 3

⁷⁴ Ministarstvo unutrašnjih poslova. Policijski inspektorat Kosova godišnji izveštaj 2015; Ministarstvo unutrašnjih poslova. Policijski inspektorat Kosova godišnji izveštaj 2016.

⁷⁵ Ministarstvo za državnu upravu. Strategija za obuku državnih službenika 2016-2020, str. 5-6

⁷⁶ Ministarstvo za državnu upravu. Plan akcije za trogodišnji period 2016-2018. godine, za sprovođenje strategije o obuci državnih službenika 2016-2020.

⁷⁷ Ministarstvo za državnu upravu. Strategija za obuku državnih službenika 2016-2020, str. 13

U manje-više svim opštinama koje je intervjuisalo ministarstvo nije bilo moguće prikupiti dokaze o broju pohađanih treninga, čak ni približan broj, uticaj obuke KIPA o ljudskim pravima u svim sektorima državne službe postaje veoma upitan.

Procena obuke koja se nudi na Policijskoj akademiji

U cilju razumevanja bilo kakvih osnovnih potencijalnih problema postojeće obuke o ljudskim pravima, ECMI i ERAC su obavili intervju sa gospodinom Kastriotom Jašarijem, direktorom za obuku i podršku obrazovanju na Policijskoj akademiji.⁷⁸ Upitnici su takođe distribuirani trenerima i pripravnicima, fokusirajući se na sadržaj i iskustvo učestvovanja u obuci o ljudskim pravima na Akademiji. Od ukupno 15 upitnika, (pet [5] za trenere i deset [10] za pripravnike), 10 su vraćena kompletirana (pet [5] trenera i pet [5] pripravnika). Područje upitnika je bilo kvalitativno, obrađujući iskustvo učesnika na treninzima o manjinskim pitanjima tokom vremena.

U pogledu organizacije, g-din Jašari je pojasnio da Akademija radi na osnovu vlastitog nezavisnog budžeta, te da se obrazovni programi sastavljaju u saradnji sa nevladinim partnerima (kao što je OSCE). Sadržaj je prilagođen prema specifičnim potrebama svake jedinice za sprovođenje zakona, a ciljevi kurikuluma su postavljeni u saradnji sa zainteresovanim telom i odobreni od strane nadležne institucije za nadgledanje, a na kraju obuke učesnici su pozvani da pošalju povratne informacije. Prema rečima gospodina Jašarija, povratne informacije su do sada bile uglavnom pozitivne, fokusirane na tehničke/praktične potrebe, i nije bilo posebnih zaheva za opširnijom obukom u oblasti ljudskih prava. Povratne informacije učesnika predstavljaju deo procene kvaliteta, koju obrađuje odgovarajuće Odeljenje za kvalitet. Ono ocenjuje metodologiju, sadržaje predavanja i praktična pitanja. Tokom treninga, Akademija ostaje u bliskom kontaktu sa studentima, a na godišnjoj radionici kojoj prisustvuju zainteresovana tela, nastavni plan i povratne informacije studenata se uzimaju u obzir prilikom planiranja nove obuke.

Sve u svemu, čini se da postoji jasna struktura, uključujući centralno planiranje prilagođenog sadržaja kurikuluma, godišnja radionica između zainteresovanih obrazovnih tela, ocena kvaliteta i stalna povratnu informaciju učenika. Kursevi obuke su obavezni i, iako nisu povezani sa posebnim nagradama za pohađanje, učesnicima se izdaju diplome o pohađanju, a neki od treninga su neposredni preduslovi za diplomiranje.

Međutim, kada se govori o specifičnim obukama zaštite ljudskih prava i zaštite etničkih manjina od diskriminacije, odgovori gospodina Jašarija otkrili su najbolje namere sa jedne strane, a strukturne nedostatke na drugoj strani. Iako su na raspolaganju prevodi nastavnih planova i programa, postoji i posebna podela u okviru Akademije za podršku različitim jezicima manjina unutar policijske akademije, razumevanje o funkciji treninga o "ljudskim pravima" ostaje nejasno. Iako su pitanja našem sagovorniku formulisana i dostavljena u takvom stilu da insistiraju na interesu ECMI-ja posebno vezanog za oblasti ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije, većina direktnih odgovora je usmerila konverzaciju na više generalizovan pregled obuka koja se nudi na Akademiji. Postalo je očigledno da se, iako je obuka o ljudskim pravima prisutna u nastavnim programima, radi o prilično generalizovanom pristupu, a Akademija nema posebnu politiku ili plan za opipljive dugoročne rezultate u vezi sa borbom protiv diskriminacije u delu policije. Takvo zapažanje postaje očigledno iz dva dodatna odgovora direktora za obuku. Na pitanje da li za Akademiju koncept krovnog termina "ljudska prava" posebno ima za cilj borbu protiv diskriminacije etničkih manjina na regionalnom nivou, direktor je odgovorio da Akademija radi na principu apsolutne jednakosti.

⁷⁸ Intervju održan u ponedjeljak 26. marta 2018. godine, na Policijskoj akademiji u Vučitrnu.

Kao takva, direktor je objasnio kako i među polaznicima i članovima Akademije, tako i u pogledu njihovih budućih susreta sa građanima, Akademija ne razmatra etničku diskriminaciju kao vidljiv problem, jer je statutom i strukturom prihvatila princip etničke jednakosti. Odlično, pošto ovaj plašt posvećenosti nediskriminaciji može biti, u ovom slučaju, negaciju poremećaja na institucionalnom nivou pitanja koje hitno treba rešavati.

Na pitanje da li je Policijska akademija u kontaktu sa Kosovskim policijskim snagama kako bi dobila informacije o formalnim ili neformalnim žalbama građana protiv policije u pogledu diskriminacije, i na taj način uključila takve povratne informacije u buduću obuku, gospodin Jašari je pojasnio da su dva tela potpuno odvojena. S obzirom na ove informacije, ECMI smatra da je neophodno da Akademija razvije buduću međuinstitucionalnu saradnju sa Kosovskim policijskim snagama, Odeljenjem za pravosuđe i Institucijom ombudsmana, kako bi dobila statističke informacije o slučajevima diskriminacije i koristila ga kako bi poboljšala svoje buduće obuke o ljudskim pravima. Osim toga, činjenica da takve informacije nisu dostupne između kosovskih policijskih snaga i Akademije, postavlja dodatno pitanje o tome da li je postojeća obuka o ljudskim pravima uopšte povezana sa njegovim društvenim rezultatima ili se one podučavaju samo kao deo šireg napora zemlje da se uskladi sa standardima EU.

Što se tiče treninga koji se trenutno nudi kadetima, Policijska akademija je ljubazno ponudila ECMI-ju pristup nacrtu kursa. Predmet "Ljudska prava" namenjen je studentima koji su završili osnovni trening, obuke koja traje šest (6) meseci. Kurs se odvija u roku od pet (5) dana, a ukupno sadrži 35 časova predavanja i ispita. Svaka sesija traje (2) sata, a poslednjih pet (5) sati kursa posvećen je testiranju, proveravanju, distribuciji obrazaca za evaluaciju studentima i dodeljivanju sertifikata uspešnim studentima.⁷⁹ Prve dva sesije posvećene su opštem pregledu uloge i položaja policije u društvu, a u vezi sa sprovođenjem zakona i demokratskim principima. Kurikulum tada uključuje uvodne sesije o osnovama ljudskih prava, nediskriminaciji i međunarodnom pravu (lekcije # 3- # 6). Sledeće sesije (# 7- #14) se bave Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, pravom na život, zabranom mučenja i maltretiranja, pravom na slobodu i bezbednost ličnosti, slobodom misli, veroispovesti, izražavanja i kretanja. Lekcija br. 10 se fokusira na ponašanje policije u pretpretresnom postupku i potencijalnim kršenjima ljudskih prava.

Kao što se vidi iz ovog pregleda, iako je količina sesija zadovoljavajuća, u smislu sadržaja i distribucije, praktična pitanja su značajno premalo zastupljena u odnosu na instrukcije iz zakona i međunarodnih konvencija. Od tih 30 sati treninga, kadeti dobijaju dva (2) sata obuke o nediskriminaciji, i još dva (2) sata ponašanja policije, potencijalnog zlostavljanja i pretpretresnih postupaka. Iako je teorija i usklađivanje sa međunarodnim standardima nesumnjivo korisna za obuku novih kadeta, u stvarnosti se čini da su namere dobre, ali isporučeni program neefikasno se bavi svakodnevnom policijskom praksom. Koncizniji pristup teoriji i osnovno znanje međunarodnih konvencija, u kombinaciji sa unapređenim seminarima usmerenim na studije slučaja koji se odnose na diskriminaciju i zloupotrebu policije, mogu ponuditi uravnoteženo i efikasno znanje kadetima, nezavisno od povećanja broj sesija ili sati obuke.

Deo pomenutih problema postao je očigledan i u upitnicima, a učesnici su izrazili svoju zabrinutost i predložili različita rešenja. Jednako konzistentna karakteristika povratnih informacija trenera jeste njihov predlog za više međuregionalne saradnje o dobrim praksama. Iako su očigledno zadovoljni ponuđenim programom i njegovim sadržajem, oni su u više navrata napomenuli kako bi treninzi dobili na vrednosti ukoliko bi bilo više kontakata sa evropskim kolegama, organizovali program

⁷⁹ Kosovska akademija za javnu bezbednost, Kosovska policija. Pregled kursa: Ljudska prava, str. 2, 5. Pristup: 30. mart 2018

razmene između akademija za obuku, kao i bliže saradnje sa drugim balkanskim narodima o dobroj praksi. Dva trenera pominju potrebu za ažuriranim tehnologijama, a jedna osoba izrazila je snažno neodobravanje vezano za nedostatak interne saradnje u izradi i planiranju programa obuke. Ova poslednja opservacija ostaje naročito važna u svojim implikacijama, jer otkriva da unutrašnji institucionalni dijalog o obuci za prava manjina ide sporo. Iako su napravljene strukturne odredbe za povratne informacije kako bi se informisalo o budućoj praksi, u stvarnosti, kanali komunikacije izgledaju prilično blokirani i sporo se prilagođavaju novim izazovima.

Ono što ostaje interesantno u pogledu inače pozitivne procene vladinih napora kako bi obezbedila obuka kadrova u oblasti ljudskih prava jeste da, prema postojećem nastavnom planu, čini se da se ne pravi dovoljna razlika između krovnog pojma "ljudska prava" i specifičnih zahteva obuke o "etničkim manjinama". Kao što se vidi iz nastavnih planova i programa, obuka o ljudskim pravima fokusirana je na pravni aspekt koncepta, a činjenica je da veliki broj polaznika nailazio na poteškoće u razumevanju tokom treninga. Slično, i polaznici i treneri čini se nisu razlikovali razliku između ljudskih prava uopšte i posebno diskriminacije etničkih manjina, i tako mnoga pitanja koja se fokusiraju na kurseve etničkih manjina ostala su bez odgovora ili su odgovorena u odnosu na generalniji pregled ljudskih prava.

Možda najvažnije, najilustrativniji primer systemske slabosti u pružanju obuke o pravima manjina došao je iz greške u upitniku od strane učesnika broj četiri [4]. Nerazumijevajući polje u kojem je zatraženo da upiše datum kada je popunila upitnik, učesnik broj četiri je uneo datum kada je dobila obuku o ljudskim pravima: 21. septembra 2001. godine. Prema ostalim njenim odgovorima, ona nije dobila dalje ili naknadno usavršavanje, a njeni vodeći principi do danas su da generalno podržava principe diktirane zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima o ljudskim pravima. Rezultat jednostavnog nesporednog, ova greška je otkrila, da je bar jedan deo aktivnog kosovskog policijskog osoblja, pre najmanje 15 godina dobilo najnoviju obuku o ljudskim pravima, i da nije bilo naknadne obuke. Ovaj zaključak je naročito zabrinjavajući i ukazuje na to da, osim ažuriranog pristupa trenutnoj policijskoj obuci, neophodno je obnoviti akreditaciju osoblja koje su navodno već stekle obuku u nekom trenutku u svojoj karijeri.

Na paralelnom nivou, većina učesnika je potvrdila da slede mandate zakona o jednakim pravima "u duhu", bez utvrđivanja bilo kakvih posebnih procedura koje su postavljene na institucionalnom nivou kako bi se zaštitilo da policija aktivno vrši nediskriminaciju. Izgleda da nema utvrđenog kvantitativnog birokratskog postupka odgovornosti, činjenice koja bi trebalo da doprinese gore pomenutoj systemskoj slabosti da se slučajevi diskriminacije podnesu pravdi.

VI. ZAKLJUČCI

Mehanizmi ljudskih prava za zaštitu manjinskih zajednica i njihova prava su regulisani i propisani na sveobuhvatan način u svim pravnim i institucionalnim okvirima Kosova. Nalazi pokazuju da i na centralnom i na lokalnom nivou postoji nekoliko mehanizama koji promovišu i štite ljudska prava, a posebno specifični mehanizmi za prava manjinskih zajednica: Kancelarija za dobro upravljanje; Kancelarija za pitanja zajednica; Konsultativni savet za zajednice; Ured poverenika za jezike; Ministarstvo za zajednice i povratak; Odbor za prava i interese zajednica i povratak; Ministarske jedinice za ljudska prava; Opštinske kancelarije za zajednice i povratak; Opštinske jedinice za ljudska prava; Opštinske komisije za zajednice; i Ombudsperson Institucija Kosova. Štaviše, u sektoru sprovođenja zakona postoji i nekoliko drugih institucija koje takođe direktno ili indirektno služe kao mehanizmi za zaštitu ljudskih i manjinskih prava: Sudski savet Kosova; Tužilački savet Kosova; Kosovska policija; Akademija pravde; i Kosovska akademija za javnu bezbednost.

Na osnovu desk istraživanja, upitnika i polustrukturiranih intervju sa predstavnicima javnih institucija, prikupili smo informacije sa kojim smo zaključili da postoji praznina u programima obuke ili treninga posvećenim pravima nevećinskih zajednica. Prema Zakonu o pristupu javnim dokumentima, javne institucije nose zakonsku obavezu da odgovore na zahteve za pristup javnim dokumentima. Međutim, rezultati upitnika nisu bili zadovoljavajući; samo 13 od 38 opština i 6 od 21 ministarstva je odgovorilo na njega.

Institucije kosovske vlade, centralne i lokalne ustanove, nemaju programe obuke kao takve. Međutim, postoje povremene obuke, koje organizuje, na primer, Kancelarija za dobro upravljanje. Na osnovu odgovora koje smo dobili, ova odgovornost pripada kosovskoj instituciji za državnu upravu (KIPA), koja u konsultaciji sa relevantnim institucijama treba da razvije programe obuke na osnovu potreba i zahteva. KIPA nema poseban program obuke za prava nevećinskih zajednica, već se ova tema uključuje u nekoliko programa obuke. Institucije kosovske vlade imaju obavezu izgradnje kapaciteta državnih službenika, ipak, na osnovu odgovora na upitnike i intervju, obuke se organizuju na zahtev državnih službenika. Nedostatak obuka o nevećinskim zajednicama ne podrazumeva da potrebe za takvim obukama nema, već nedostatak zahteva. Uzimajući u obzir prijavljena kršenja ljudskih prava u slučajevima diskriminacije koje su prikupili paralegala ERAC-a iz različitih opština, postoji potreba za obukama na promociji i zaštiti prava nevećinskih zajednica.

Subjekti za sprovođenje zakona imaju svoje programe i kurseve obuke. Akademija pravde ima kurseve o ljudskim i manjinskim pravima, uključujući međunarodne ugovore o ljudskim pravima koji važe i na Kosovu. Štaviše, ona ima poseban jednodnevni kurs za obuku sudija i tužilaca koji su nakon njegovog završetka sertifikovani. Kosovska akademija za javnu bezbednost (KAPS) ima programe sa punim bačelor nivoima, kurseve i obuke za policiju i druge državne službenike iz sektora bezbednosti. Ni Akademija pravde, ni KAPS ne poseduju specifične kurseve ili obuke vezane za nevećinske zajednice, ali takve teme su inkorporirane u sveukupne module tema ljudskih prava.

VII. PREPORUKE

- Važno je da institucionalne regulative i obuke o ljudskim pravima uključe specifične reference o pravima etničkih manjina. Iako su prava manjina očigledno implicirana kao deo ECHR-a, krovni termin sprečava primenu u većini slučajeva pošto službenici izbegavaju specifičnosti generalizovanim referencama na duh zakona, umesto konkretnih akcija.
- Kosovo bi trebalo da učestvuje u međunarodnim programima i seminarima za obuku. Evidentno je na osnovu godišnjeg pregleda ODIHR-a za 2017. godinu, iako su sve susedne države Zapadnog Balkana učestvovala u nizu obuka o ljudskim pravima i zločinu iz mržnje, da Kosovo uglavnom nije bilo uključeno.⁸⁰ Nedostatak međunarodne saradnje je takođe bila zajednička karakteristika povratnih informacija dobijenih od strane trenera o aktuelnom programu u policiji, i bilo bi poželjno poboljšati programe razmene sa drugim balkanskim i evropskim državama radi razmene dobre prakse.
- Istovremeno je važno da akcije na lokalnom nivou podrže nacionalne inicijative za podizanje svesti i obuku o ljudskim/etničkim manjinskim pravima. Opštine trebaju da sarađuju sa lokalnim nevladinim i međunarodnim organizacijama na sprovođenju programa obuke za lokalne predstavnike zakona i administrativne državne službenike, kako bi se osiguralo da se međunarodni sporazumi usvoje na lokalnom nivou.
- Što se tiče obuke na institucionalnom nivou, od vitalnog je značaja da obuka o manjinskim/ljudskim pravima bude obavezna i kontinuirana. Kao što je evidentno na primeru policijskih snaga, policijski službenici su prošli kroz jednokratnu obuku o ljudskim pravima, bez naknadnih sesija ili ažuriranih seminara koji bi ih upoznali sa razvojem zakonodavstva i savremene prakse. Preporuka je, da se postojeće obuke revidiraju u smislu sadržaja i delotvornosti, kao i niz naknadnih sesija organizovane za državne službenike koji su prošli kroz prvobitnu obuku pre više od tri godine (kada je najnoviji zakon o zabrani diskriminacije je usvojen).
- Unutrašnja institucionalna komunikacija mora biti sistematizovana. Činjenica da se prijavljene studije slučaja i žalbe građana protiv nadležnih tela ne proučavaju na programima obuke, čineći njihov sadržaj previše teoretskim o problemu koji je u stvarnosti svakodnevni događaj. Posebno u okviru policijskog odeljenja, veoma je preporučljivo da žalbe na policiju budu predstavljene kao primeri loše prakse prema manjinama tokom seminara o ljudskim/manjinskim pravima.
- Trebalo bi drastično povećati finansiranje programa obuke i monitoringa. Kao što je očigledno u brojnim studijama slučaja, iako dobre namere pokreću mnoge inicijative za rešavanje problema diskriminacije manjina, nedostatak sredstava podriva dobar rad organizacija kao što je Kancelarija za dobro upravljanje.
- Takođe bi bilo preporučljivo da se obuka o pravima manjina direktno poveže sa sistemom nagrađivanja, kako bi se podstaklo osoblje da aktivno učestvuje u ovim treninzima. Trenutno, kako u pravosuđu, tako i u policiji, polaznici dobijaju diplomu o prisutnosti koja, ipak, nije povezana sa nikakvim napredovanjem.
- U institucijama koje su u direktnom kontaktu sa javnošću, kao što su pravosuđe i policijske snage, neophodno je nadgledanje i unapređenje multietničkog ustrojstva ovih tela.

⁸⁰ ODIHR godišnji pregled, 2017. Publikovala Kancelarija OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava, str. 46, 58

VIII. REFERENCE

Centar za SEELS. 2016. Pravna zaštita od diskriminacije u jugoistočnoj Evropi: Regionalna studija. <http://www.seelawschool.org/pdf/Book-Legal-Protection-Against-Discrimination-SEE.pdf>

Ministarstvo za državnu upravu, Kosovo. 2016. Akcioni plan Strategije za obuku državnih službenika 2016-2020. <https://map.rks-gov.net/getattachment/649247f0-f60a-4fd0-aae6-30ab39c933ac/.aspx>

Ustav Kosova. 2008. Član 22 i Član 60. <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Constitution1Kosovo.pdf>

Skupština Kosovo, 13 mart 2008, Zakon 03/L-047, 'O zaštiti i promociji prava zajednica i njihovih pripadnika na Kosovu'. http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L047_en.pdf

Skupština Kosovo, 28. maj 2015, Zakon 05 / L-021, 'Zakon o zaštiti od diskriminacije'. <https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/05-L-021%20a.pdf>

Evropska komisija. 2016. Radni dokument službenika Komisije: Izveštaj za Kosovo 2016. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_kosovo.pdf

ECMI Kosovo. 2013. Zajednice na Kosovu: Vodič za profesionalce koji rade sa zajednicama na Kosovu. <http://www.ecmikosovo.org/uploads/ECMIKosovoDec2013GuidebookforProfessionalsENG.pdf>

Institucija ombudsmana. Godišnji izveštaj 2015. https://www.oik-rks.org/repository/docs/English_Annual_Report_2015_351292.pdf

Institucija ombudsmana. Godišnji izveštaj 2016. <https://www.oik-rks.org/en/2017/03/31/annual-report-2016/>

Institucija ombudsmana. Godišnji izveštaj 2017. <https://www.oik-rks.org/en/2018/03/30/annual-report-2017/>

Kosovski institut za javnu administraciju. Godišnji izveštaj 2015.

Kosovski institut za javnu administraciju. Godišnji izveštaj 2016.

Intervju predstavnika ECMI-a i ERAC-a obavljen je januara 2018. godine, sa direktorom KIPA Refiqe Sylqevci

Kosovo. Uredba br. 16/2013 o organizacionoj strukturi kancelarije premijera [05.04.2013], član 40 "Kancelarija za dobro upravljanje".

http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/Rregullore_Nr_162013_per_strukturen_organizative_te_Zyres_se_Kryeministrit.pdf

Intervju predstavnika ECMI-a i ERAC-a obavljenog aprila 2018. godine, sa direktorom OGG-a Habit Hajredini.

Visoka, G., Beha, A. Konsultativna tela manjina na Kosovu: potraga za efikasnom emancipacijom ili nedostižno učešće? Časopis o etnopolitici i manjinskim pitanjima u Evropi, vol. 10, br.1 (2011). <http://www.ecmi.de/fileadmin/downloads/publications/JEMIE/2011/VisokaBeha.pdf>

N.N. [Office of the Prime Minister/ Office for Community Affairs]. <http://www.kryeministri-ks.net/?page=2,134>

Bilteni i izdanja između 2010 i 2013, dostupni na: <http://www.zck-ks.net/?page=2,120>

Komesar za jezike. <http://www.komisioneri-ks.org/?page=1,33><http://www.komisioneri-ks.org/?page=1,61>

ECMI Kosovo. <http://www.ecmikosovo.org/en/Municipal-Level-Institutions>

OSCE Misija na Kosovu. <https://www.osce.org/sq/mission-in-kosovo/305531?download=true>

Opština Priština. http://prishtinaonline.com/uploads/komiteti_per_komun..pdf

Intervju predstavnika ECMI-a i ERAC-a obavljenog jula 2018. godine, sa direktorom Odjeljenja za diskriminaciju, Institucijom ombudsmana Kosova, Merita Sila.

Sudski savet Kosova. <http://www.gjyqesori-rks.org/en/>

Tužilački savet Kosova. <http://www.kpk-rks.org/en/>

Intervju predstavnika ECMI-a i ERAC-a obavljenog u augustu 2018. godine, sa višim službenikom pravnog odeljenja, KJC, Ganimete Juniku.

OSCE Misija na Kosovu. maj 2002. Kosovski institut za pravosuđe, izveštaj. <https://www.osce.org/kosovo/24637?download=true>

Skupština Kosova. 23. februar 2006. Zakon br. 02 / L-25, "O uspostavljanju Kosovskog pravosudnog instituta", član 1. stav 1.7, 1.8. https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2006_02-L25_en.pdf

Dekret Predsednika Kosovo, 3. februara 2017. Zakon br. 05 / L-95. 'O Akademiji'. Proglašeno dekretom br. DL.-008-2017. <https://ad.rks-gov.net/en/notices/Details/1607>

Akademija pravde Kosova. Program obuke 2017.

Akademija pravde Kosova. Program obuke trenera.

Akademija pravde. Obuka za administrativno upravljanje i administrativni kadar sudova i tužilaštava.

Tužilački savet Kosova. Kodeks profesionalne etike za pomoćno osoblje, Član 7 'Nediskriminacija'. <http://www.kpk-rks.org/assets/cms/uploads/files/Legjislacioni/Kodet/THE%20CODE%20OF%20PROFESSIONAL%20ETHICS%20FOR%20SUPPORT%20STAFF.pdf>

Akademija pravde. Program Inicijalne obuke za novoimenovane tužioce, str. 26-27;

Kosovski Institut za Pravosuđe i Nemačkog društva za međunarodnu saradnju (GIZ) GmbH. 2016. Priručnik za praktičnu obuku inicijalnog programa obuke (ITP).

Intervju predstavnika ECMI-a i ERAC-a obavljenog u junu 2018. godine, sa programskim koordinatorom Akademije pravde, Besimom Morinom.

OSCE Misija na Kosovu. 2005. Obrazovanje i razvoj policije, izveštaj o činjenicama. <https://www.osce.org/kosovo/37595?download=true>

Službeni list Kosova, br. 26, 25. 2011. Zakon br. 04 / L-053. "O Kosovskoj akademiji za javnu

bezbednost". Proglašeno dekretom br. DL-045-2011. <https://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Law%20on%20Kosovo%20Academy%20for%20public%20safety.pdf>

ODIHR godišnji izveštaj, 2017. Publikovala Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava OSCE-a. Varšava: OSCE/ODIHR 2018. <https://www.osce.org/odihr/annual-report/2017>

Sekretarijat OSCE-a. 2006. "Misija OSCE-a i kosovske vlasti inaugurisale policijsku inspekciju". Dostupno na: <https://www.osce.org/kosovo/47478>

OSCE, 2008. Sprovođenje programa vezanih za policiju: naučene lekcije u jugoistočnoj Evropi. SPMU publikovana serija Vol. 7, str. 47, 52 <https://www.osce.org/secretariat/35659?download=true>

Ministarstvo unutrašnjih poslova. 2013. Policijski inspektorat Kosova godišnji izveštaj 2013. <https://ipk.rks-gov.net/wp-content/uploads/2015/02/Annual-report-2013.pdf>

Ministarstvo unutrašnjih poslova. 2014. Policijski inspektorat Kosova godišnji izveštaj 2014. http://www.kosovopolice.com/repository/docs/Raporti_i_PK-se_per_vitin_2014_-_versioni_anglisht.pdf

Ministarstvo unutrašnjih poslova. 2015. Policijski inspektorat Kosova godišnji izveštaj 2015. http://www.kosovopolice.com/repository/docs/Raporti_vjetor_i_pun%C3%ABs_s%C3%AB_Policis%C3%AB_s%C3%AB_Kosov%C3%ABs_2015_-_ANGLISHT.pdf

Ministarstvo unutrašnjih poslova. 2016. Policijski inspektorat Kosova godišnji izveštaj 2016. <http://ipk.rks-gov.net/wp-content/uploads/2015/02/Raporti-vjetor-ANG-2016.pdf>

Ministarstvo za državnu upravu. 2016. Strategija za obuku državnih službenika 2016-2020. http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/THE_STRATEGY_FOR_TRAINING_OF_CIVIL_SERVANTS_2016-2020.pdf

Intervju predstavnika ECMI i ERAC-a obavljenog u junu 2018. godine, sa, direktorom za obuku i podršku u obrazovanju, Kosovska akademija za javnu bezbednost, Kastriotom Jašarijem.

Kosovska akademija za javnu bezbednost, Kosovska policija. 2017. Pregled predmeta: Ljudska prava.

Upitnik prosleđen centralnim i lokalnim institucijama

Odricanje od odgovornosti

Sledeći upitnik će biti korišćen u svrhu istraživanja koje će biti sprovedeno u okviru četvorogodišnjeg projekta "Jednaka prava za sve koalicije", a koji finansira EU i kojim upravlja Evropska unija na Kosovu. Svrha ovog istraživanja je samo da analizira programe obuke na Kosovu za državne službenike koji se odnose na manjinske zajednice. Nalazi će se koristiti u izveštaju koji će biti predstavljen na konferenciji organizovanoj tokom ove godine i koja će biti objavljena na veb stranici ERAC-a i društvenih medija na albanskom, srpskom i engleskom jeziku.

Upitnik

Naziv institucije: _____

Njegov / njen položaj u instituciji: _____

Opština: _____

Datum: _____

POGLAVLJE I: Program obuke

- 1) Da li je vaša institucija imala ili ima program obuke koji se odnosi na prava manjinskih zajednica?
- Da, bila je
 - Ne, nije je bilo
 - Da, postoji
 - Ne, nema ih

- 2) Ukoliko ih je bilo, da li je program obuke bio uključen u neki veći program ili se radi o posebnom programu obuke? (molimo objasnite)

- 3) Ukoliko postoje, da li je program obuke uključen u neki veći program ili se radi o posebnom programu obuke? (molimo objasnite)

4) Ako je program obuke bio/je uključen u veći program, molimo navedite neke opšte informacije o tome kako je program dizajniran, metodologiju, koje komponente pokriva i pod kojim odeljkom su obuhvaćena prava manjinskih zajednica?

5) Ako je program obuke koji se odnosi na manjinske zajednice poseban program obuke, koja je metodologija i koja su pitanja obuhvaćena? (molim objasnite)

6) Koja kancelarija u vašoj ustanovi pokreće, razvija i finansira program obuke? (molim objasnite).

7) Da li su neke druge nacionalne ili međunarodne organizacije učestvovala u izradi programa obuke i finansiranju organizacije treninga? (molim objasnite).

8) Kako je razvijen program obuke? Koji je materijal korišćen za razvoj programa i da li je materijal za obuku dostupan?

9) Kako je vaša institucija organizovala program obuke u vezi sa manjinskim zajednicama: Da li su organizovani kao niz obuka (koliko dana) ili samo jednokratno obučavanje (koliko sati)? Da li se oni ponavljaju svakih šest (6) meseci ili godišnje? (molim objasnite)

POGLAVLJE II: Učesnici programa obuke

1) Ko su bili učesnici programa obuke?

2) Kako je vaša institucija distribuirala informacije o programu i kako je organizovan proces izbora učesnika koji se obučava o pravima manjinskih zajednica? (molim objasnite)

3) Da li su učesnici dobili bilo koji sertifikat nakon što su uspešno učestvovali u programu obuke koji se odnosi na manjinske zajednice?

- a. Da
- b. Ne

4) Da li je bilo nekih dodatnih sastanaka/programa za obuku u vezi sa manjinskim pravima? Ako je odgovor da, objasnite proces i ko je odgovoran za organizaciju procesa.

5) Koliko je ljudi obučeno o pravima manjinskih zajednica tokom protekle tri (3) godine?

- a. 0 – 100
- b. 101 – 200
- c. 201 – 300
- d. 301 – 400
- e. Više

POGLAVLJE III: Treneri programa

1) Kako se vrši izbor trenera za pružanje obuke vezane za manjinske zajednice? (molim objasnite)

2) Da li su izabrani treneri predstavnici vaše institucije ili nezavisni stručnjaci? (molim objasnite)

3) Da li su treneri podvrgnuti nekom programu pred-obuke vezano za pružanje treninga o pravima manjinskih zajednica? (molim objasnite)

4) Ako je odgovor da, kako je razvijen, isporučen i koji je finansirao program Trening za trenere? (molim objasnite)

5) Da li su treneri doprineli razvoju programa obuke? Ako je odgovor da, molim vas objasnite njihovu ulogu?

6) Da li su treneri / eksperti iz programa a koji su u vezi sa pravima manjinskih zajednica obučavali predstavnike vaše institucije kako bi mogli u budućnosti pružiti obuke vezane za prava manjinskih zajednica? (molim objasnite)

- a. Da
- b. Ne

7) Ako je odgovor da, navedite neke detaljnije informacije o procesu, programu i vremenskom okviru ove aktivnosti.

8) Koliko je trenera bilo uključeno u program obuke javnih službenika u vezi sa pravima manjinskih zajednica (u poslednje tri (3) godine)?

POGLAVLJE IV: Izazovi tokom procesa

1) Molimo vas da identifikujete 2-3 izazova sa kojima se vaše institucije suočavaju sa razvojem programa:

- a. _____
- b. _____
- c. _____

2) Molimo vas da identifikujete 2-3 izazova sa kojima se vaše institucije suočavaju sa organizacijom treninga :

- a. _____
- b. _____
- c. _____

3) Molimo vas da identifikujete 2-3 izazova sa kojima se vaše institucije suočavaju pri izboru učesnika:

- a. _____
- b. _____
- c. _____

